

До записки
Е.В.

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студентки Свайкіної Катерини Олександрівни *Hand*
(ПІБ)
академічної групи 072-19ск-1 (денна форма навчання)
(шифр)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)
освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»
на тему: «Формування кредитного портфелю банку (на прикладі АТ
«ОТР банк»)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Штефан Н.М.	74	<i>добре</i>	<i>Hand</i>
Рецензент	<i>УСАТЕНКО О.В.</i>	80	<i>добре</i>	<i>Hand</i>
Нормоконтролер	Федорова О.Г.	76	<i>добре</i>	<i>Hand</i>

Дніпро
2022

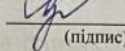
Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

(підпис)

О.В.Єрмошкіна
(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр

студентці Свайкіній Катерині Олександрівні академічної групи 072-19ск-1
(прізвище, ініціали) (шифр)

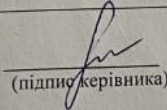
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

На тему: «Формування кредитного портфелю банку (на прикладі АТ «ОТР банк»)»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 12.05.2022р. № 254-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	03.05.2022- 08.05.2022
Розділ 1	Теоретико- методологічні засади формування кредитного портфелю комерційних банків	09.05.2022- 18.05.2022
Розділ 2	Аналіз ефективності кредитної діяльності АТ «ОТР банк»	19.05.2022- 26.05.2022
Розділ 3	Удосконалення формування кредитного портфелю банку	27.05.2022- 05.06.2022
ВИСНОВКИ		06.06.2022- 08.06.2022
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	09.06.2022- 12.06.2022

Завдання видано

(підпис керівника)

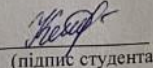
Н.М.Штефан

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 02.05.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 13.06.2022 р.

Завдання прийнято до виконання

(підпис студента)

К.О.Свайкіна

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Свайкіна К.О. – Формування кредитного портфелю банку (на прикладі АТ «ОТР банк») – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – НТУ «Дніпровська політехніка», 2022.

Мета дипломної роботи - дослідження змін у структурі кредитів на ринку банківських послуг та обґрунтування напрямів підвищення ефективності формування кредитного портфеля банку.

У вступі викладено сучасний стан проблеми, обґрунтована актуальність теми, конкретизовано задачі кваліфікаційної роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження.

В першому розділі розглянуто теоретико-методологічні засади формування кредитного портфелю комерційних банків.

В другому розділі здійснено аналіз ефективності кредитної діяльності банку.

В третьому розділі було обґрунтовано зниження кредитної ставки, визначено точку беззбитковості запропонованого заходу, розраховано його економічну ефективність та вплив на результати роботи банку.

КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, ЧИСТА ПРОЦЕНТНА МАРЖА,
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД

ABSTRACT

Svaikina K.O.- Formation of the bank's credit portfolio (in terms of OTP Bank JSC). - Manuscript.

Qualifying work for obtaining an educational qualification bachelor's degree in the specialty "Finance, Banking and Insurance" - Dnipro University of Technology, Dnipro, 2022.

The purpose of the thesis is to study changes in the structure of loans in the market of banking services and justify ways to improve the efficiency of the bank's loan portfolio.

The introduction describes the current state of the problem, substantiates the relevance of the topic, specifies the tasks of the qualification work, defines the object and subject of research.

In the first section considers the theoretical and methodological principles of forming the loan portfolio of commercial banks.

The second section analyzes the efficiency of the bank's lending activities.

In the third section, the reduction of the lending rate was substantiated, the break-even point of the proposed measure was determined, its economic efficiency and impact on the bank's performance were calculated.

LOAN PORTFOLIO, LIQUIDITY, NET INTEREST MARGIN, NET INTEREST INCOME

ЗМІСТ

Стор

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	10
1.1. Активні та пасивні операції комерційних банків.....	10
1.2. Законодавча база здійснення банківських операцій.....	16
1.3. Кредитна політика банку: значення, завдання, принципи.....	17
1.4. Види кредитних операцій	23
1.5. Організація кредитних операцій банку і вибір методу ціноутворення за кредитом.....	26
1.6. Особливості формування кредитного портфеля банку.....	37
Висновки до розділу 1.....	40
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОТР БАНК».....	43
2.1. Тенденції та особливості кредитної діяльності українських банків.....	43
2.2. Характеристика діяльності і перспективи розвитку ОTR Group.....	46
2.3. Аналіз ефективності кредитної діяльності банку.....	50
Висновки до розділу 2.....	71
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ.....	73
3.1. Формування кредитного портфелю банку.....	73

3.2. Обґрунтування зниження кредитної ставки. Визначення точки беззбитковості заходу.....	77
3.3. Розрахунок прогнозних показників вдосконалення кредитного портфеля банку.....	79
Висновки до розділу 3.....	81
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Основним джерелом доходів банків є отримання прибутку від здійснення кредитних операцій, тому ефективне формування кредитного портфеля банку є актуальною задачею сьогодення. Неефективне його формування приводить до підвищення ризиків здійснення кредитних операцій, а це, у свою чергу веде до збитків та втрати вкладених ресурсів. Правильна організація банківського кредитування, розробка ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, належне забезпечення його оперативною та вірогідною обліковою інформацією є основою фінансової стабільності й ринкової стійкості банків.

Кредитні операції банків є найбільш дохідними, але разом з тим і найризикованішими.

Формування кредитного портфеля виступає одним із ключових моментів у діяльності банку. Ключові завдання формування кредитного портфеля комерційного банку:

- високий рівень доходу в поточному періоді;
- високий темп зростання очікуваного доходу в майбутній перспективі;
- мінімізація рівня ризику кредитного портфеля.

Кредитний портфель служить головним джерелом доходів банку й одночасно – головним джерелом ризику під час розміщення активів. Від структури й якості кредитного портфеля значною мірою залежать стійкість банку, його репутація, фінансові результати. Оптимальний, якісний кредитний портфель впливає на ліквідність банку та його надійність.

Дослідження проблематики формування кредитного портфеля відображено в наукових працях О.В.Васюренко [15; 16], О.Д. Вовчак [19,20], В.В. Зянько [23], Я.В.Литвиненко [27], Г.В. Михайляка [29], Л. О. Примостки [34], О.П.Рибалко [38] та інших.

Від самого початку війни Росії проти України українські банки

намагаються по можливості працювати та надавати всі послуги своїм клієнтам. Кожен банк індивідуально приймає рішення про видачу кредитів або призупинення цього процесу в умовах війни. Проте, практично всі популярні банки наразі не надають споживчих кредитів. Також були запроваджені «кредитні канікули». Проте операції в рахунок кредитних коштів поступово повертаються та стають доступними.

Метою дипломної роботи є дослідження змін у структурі кредитів на ринку банківських послуг та обґрунтування напрямів підвищення ефективності формування кредитного портфеля банку.

Відповідно до поставленої мети було вирішено такі наукові завдання:

- проведено дослідження науково-методологічних підходів щодо формування кредитного портфелю комерційних банків;
- проаналізовано стан й тенденції розвитку кредитної політики комерційних банків України;
- оцінено ефективність кредитної політики та її вплив на фінансовий стан банку;
- вдосконалено кредитну політику банку на основі оптимізації структури кредитного портфелю банку за рахунок зниження відсоткових ставок на кредити.

Об'єктом дослідження – процес формування кредитного портфелю АТ «ОТР банк».

Предметом дослідження – теоретико-методичні засади та практичні аспекти процесу формування кредитного портфелю АТ «ОТР банк».

Теоретичну основу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних учених і фахівців в області фінансів, банківської справи, грошового обігу і кредиту. Дослідження базується на законодавчих актах України, нормативних документах Національного банку, різних міністерств і відомств, законодавчих та нормативних актах Верховної Ради України, внутрішньобанківських інструкціях та положеннях, фінансовій і статистичній звітності банку.

Методи дослідження. Для вирішення задач, поставлених в даній

дипломній роботі були використані статистичні методи, аналітичні методи, методи порівняльного аналізу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що розроблені теоретичні та методологічні положення можуть бути використані в процесі удосконалення кредитної політики банку.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень доповідалися та обговорювалися на студентській науково-технічній Інтернет конференції “Тиждень студентської науки -2022” (Дніпро, 2022).

Структура та обсяг дипломної роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи - 95 сторінок. Робота містить 2 рис., 20 таблиць, 42 найменування у списку використаних джерел та 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Активні та пасивні операції комерційних банків

Банківська система є одним із найважливіших елементів економіки країни, оскільки, мобілізуючи тимчасово вільні кошти, перетворює їх у функціонуючий капітал.

Одним із головних завдань банківської системи є правильно розроблена кредитна політика, яка дає можливість отримати банкам основну частину доходу за рахунок надання кредитів.

Банк - це фінансовий посередник, який виконує комплекс базових операцій грошового ринку: мобілізацію коштів, надання їх в кредит; здійснення розрахунково-касового обслуговування.

В Законі України «Про банки і банківську діяльність» [2] банк визначається як юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії НБУ здійснювати такі операції: залучення у вигляді вкладів грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб. Тобто, вони економічно самостійні і цілком незалежні від виконавчих і законодавчих органів державної влади у рішеннях, пов'язаних з їх оперативною діяльністю, а також вимог і вказівок, які не відповідають чинному законодавству.

Банківська система - одна з найважливіших і невід'ємних структур ринкової економіки. Банківська система України започаткована після прийняття Верховною Радою України у березні 1991 року Закону України "Про банки і банківську діяльність". [2] Виходячи з цього банківська система дворівнева. На першому рівні знаходиться один банк (або декілька банків, об'єднаних спільними цілями, завданнями)-Національний Банк України. На

другому рівні знаходяться комерційні банки, які безпосередньо забезпечують процес кредитно-розрахункового і фінансового обслуговування економіки.

Усі комерційні банки незалежно від форми власності, величини капіталу та спеціалізації виконують операції із залучення тимчасово вільних грошових коштів у депозити (депозитні операції); операції, пов'язані із розрахунково-касовим обслуговуванням клієнтури (розрахункові та касові операції) й операції з кредитного обслуговування клієнтів (кредитні операції). Звичайно, коло операцій, що їх виконують банки, значно ширше, але саме ці операції є обов'язковими і належать до суто банківських операцій. Згідно зі ст. 47 Закону України “Про банки і банківську діяльність” здійснювати їх у сукупності мають право тільки юридичні особи, які мають банківську ліцензію. Саме тому їх називають базовими операціями комерційних банків. [2]

Банківські операції відображаються окремими статтями в балансі комерційного банку. Залежно від того, в якій частині балансу вони обліковуються, їх поділяють на пасивні й активні.

Пасивні операції – це операції з мобілізації ресурсів комерційного банку. За видом банківських ресурсів розрізняють пасивні операції з формування власних, залучених (депозитних) та позичених (не депозитних) ресурсів. [2]

Закон України “Про банки та банківську діяльність” дає наступне визначення активним операціям, а саме: “Активними операціями” називають кредитні та інші вкладення банківських ресурсів, що визначено чинним законодавством України з метою їх найефективнішого використання”. Але найбільш повне визначення на наш погляд представлено у підручниках (посібниках) з банківської справи [13,16].

Активні операції – це операції з розміщення мобілізованих комерційним банком ресурсів у депозити, кредити, інвестиції, основні засоби й товарно-матеріальні цінності з метою одержання доходу та забезпечення своєї ліквідності.

Розміщуючи кошти в активи банки постійно слідкують за тим щоб частка коштів залишилась у вигляді обов'язкових та вільних резервів, щоб тривалість вкладень в активи відповідала тривалості залучення коштів в пасиви. Крім того кредитні операції банків (в активи) призводить до появи додаткових коштів в пасивах. Все це вимагає від банків управління активними і пасивними операціями в їх взаємозв'язку як єдиним комплексом банківської діяльності. [16,20].

Отже, до активних операцій банків належать:

- операції з вкладення банківських ресурсів у грошові кошти в готівковій і безготівковій формах з метою підтримання ліквідності банку;
- розрахункові операції, пов'язані з платежами клієнтів;
- касові операції з приймання і видавання готівки;
- кредитні операції, пов'язані з наданням кредитів різних форм і видів юридичним, фізичним особам, банкам;
- інвестиційні операції з вкладення банківських ресурсів у цінні папери (акції, державні та корпоративні облігації) на тривалий строк;
- фондові операції з купівлі-продажу цінних паперів;
- валютні операції з купівлі-продажу іноземної валюти на внутрішньому та міжнародному валютних ринках;
- депозитні операції з розміщення тимчасово вільних ресурсів банку в депозити в НБУ та в інших комерційних банках;
- операції з купівлі-продажу банківських металів на внутрішньому міжнародному валютних ринках;
- операції з придбання основних засобів, матеріальних та нематеріальних активів.

Загальну характеристику активних і пасивних операцій комерційних банків наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Активні і пасивні операції комерційного банку

Активні операції		Пасивні операції	
Грошові кошти	<ul style="list-style-type: none"> – акумулювання коштів на кореспондентському рахунку в НБУ, – акумулювання коштів у касі, – розміщення коштів на кореспондентських рахунках в інших банках (рахунки НОСТРО), – розміщення коштів у депозити в інших банках 	<ul style="list-style-type: none"> – формування статутного капіталу, – формування резервного фонду, – формування страхових фондів, – формування фондів економічного стимулювання, – формування інших фондів спеціального призначення, – формування і розподіл прибутку 	Власні ресурси
Кредитний портфель	<ul style="list-style-type: none"> – надання кредитів юридичним особам у національній та іноземній валюті (у тому числі прострочені та пролонговані), – надання кредитів у національній валюті фізичним особам (у тому числі прострочені та пролонговані), – надання міжбанківських кредитів у національній та іноземній валюті (у тому числі прострочені та пролонговані) 	<ul style="list-style-type: none"> – мобілізація коштів вкладників (юридичних та фізичних осіб) на рахунки до запитання (поточні, бюджетні), – мобілізація коштів банків-кореспондентів на кореспондентські рахунки, відкриті в даному банку (рахунки ЛОРО), – мобілізація коштів вкладників (юридичних та фізичних осіб) на строкові депозитні рахунки, – мобілізація коштів інших банків на строкові депозитні рахунки 	Залучені ресурси
Цінні папери на продаж	Вкладення в державні та корпоративні цінні папери на продаж		
Інвестиційний портфель	<ul style="list-style-type: none"> – вкладення в державні та корпоративні цінні папери на інвестиції, – вкладення в статутні фонди підприємств та організацій 	<ul style="list-style-type: none"> – отримання кредитів від інших комерційних банків, – отримання кредитів у НБУ, – емісія та розміщення власних боргових цінних паперів банку 	Позичені ресурси
Майно та нематеріальні активи	Вкладення в основні засоби, – вкладення в товарно-матеріальні цінності вкладення в нематеріальні активи		

Із даних таблиці 1.1. видно, досить широке коло активних операцій комерційних банків, що здійснюються за допомогою активів банку.

Активні операції комерційні банки здійснюють у межах наявних ресурсів, тобто у межах залишку грошових коштів на кореспондентському рахунку в НБУ (при проведенні операцій у безготівковому порядку) та в касі (при проведенні операцій з готівкою).

Кредитні операції здійснюються у формі надання позичок під зобов'язання позичальників повернути кошти та сплатити проценти у встановлені строки. Це ключовий вид активних операцій банків, вони забезпечують переважну частину доходів у багатьох банків. [15,19,23]

Позички банків – важливе джерело грошових коштів для бізнесового і споживчого секторів економіки.

Разом з тим кредитні операції несуть в собі найбільшу загрозу для банків – ризик неповернення позичок. Тому банки при наданні кредитів повинні вживати заходів щодо запобігання кредитних ризиків: ретельно перевіряти здатність позичальника повернути позичку (його кредитоспроможність), вимагати забезпечення позички чи гарантії її повернення третьою особою (банком, страховою компанією), створювати резервні фонди тощо.

За користування наданими в позичку коштами банки стягують з позичальників плату у вигляді процентів, який є важливим джерелом доходів банків.

Хоч банківські кредити – важливий доходний актив, висока їх ризикованість примушує банки не вкладати всі свої кошти в позички, а знаходити їм більш надійне застосування. Таким високо доходним та менш ризиковим об'єктом банківських вкладень є цінні папери.[19]

Як свідчить світова банківська практика, вкладення коштів у цінні папери мають істотні переваги перед іншими активними операціями, вони зокрема дають банкам можливість:

– забезпечити підвищення доходності, оскільки деякі види цінних паперів мають значно вищий рівень доходу ніж позички;

– забезпечити підвищення ліквідності, оскільки деякі цінні папери мають високу ліквідність і в банківському портфелі цінних паперів виконують роль вторинного резерву;

- забезпечити диверсифікацію ризиків, оскільки банки можуть тримати в своїх портфелях багато видів цінних паперів різних емітентів;

- вивести частину своїх доходів з під оподаткування, оскільки для доходів від деяких цінних паперів в окремих країнах встановлене пільгове оподаткування.[22]

Крім операцій, традиційних, базових для комерційних банків України операцій, вони виконують нові, нетрадиційні для них операції та послуги, такі як: лізинг, факторинг, операції з дорогоцінними металами, гарантійні, посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги.

Гарантійні послуги надаються у вигляді обіцянки банку своєму клієнту здійснити в майбутньому будь – які дії на його прохання. Такі обіцянки можуть бути спрямовані на виконання клієнтом своїх зобов'язань по торгових угодах (виставити акредитив, акцептувати вексель тощо) і по фінансових угодах (дати гарантію по банківській позичці, тощо).

При здійсненні посередницьких послуг, як посередники банки можуть виступати в багатьох видах операцій на грошовому ринку: в операціях з цінними паперами, у валютних операціях, в кредитних операціях, в розрахункових операціях тощо. На вторинному ринку банки можуть виступати як звичайні брокери по купівлі – продажу цінних паперів. Звичайні брокерські послуги банки широко надають суб'єктам валютного ринку, купуючи та продаючи валюту за їх дорученням. Посередницькі послуги в кредитних операціях банки можуть надавати у випадках, коли самостійно не можуть надати клієнту позичку і змушені залучати до задоволення його прохання інші банки.

Надаючи трастові (довірчі) послуги банки, як довірені особи своїх клієнтів можуть надавати широке коло послуг – по управлінню майном, по

зберіганню цінностей, з продажу й купівлі майна, цінних паперів тощо; по стягненню доходів від цінних паперів та інших цінностей і майна.

1.2. Законодавча база здійснення банківських операцій

Нормативно-правове поле регулювання банківської справи в Україні почало формуватися з часу проголошення незалежності України.

Основою банківського законодавства є Конституція України [1]. Всі законодавчі та нормативно-правові акти повинні прийматися з врахуванням принципів та положень Основного Закону держави. Саме такі документи формують адекватну правову інфраструктуру у державі, в якій існує верховенство закону.

Правова інфраструктура банківського регулювання в Україні має три рівні:

1) Законодавство. За відсутності єдиного систематизованого нормативно-правового акту, норми якого б урегульовували взаємовідносини, що виникають у сфері банківської діяльності, такого, як наприклад, Банківський кодекс, банківське законодавство, класифікують як загальне, такі спеціальне.

До загального законодавства належать Закони України, які визначають основні принципи діяльності суб'єктів ринку, наприклад, Закон України «Про господарські товариства» [3], Закон України «Про інвестиційну діяльність»[4], тощо.

Спеціальне законодавство спрямоване на врегулювання взаємовідносин між суб'єктами ринку банківських послуг. До нього належать Закон України «Про банки і банківську діяльність» [2], Закон України «Про Національний банк України»[5], Закон України «Про державне регулювання ринку фінансових послуг»[6], Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»[7], Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [8], Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [9], «Про цінні папери та фондовий ринок» [10], тощо.

Серії регулятивних правил. Регулятивні (підзаконні нормативні) акти стосуються безпосередньо правил здійснення банківських операцій, які розробляють компетентні наглядові органи. Сюди можна віднести Постанови Кабінету Міністрів, Постанови Правління НБУ, Укази Президента [11,12]. Приклади охоплюють і правила регулювання достатності капіталу; порядок формування обов'язкових резервів; правила здійснення валютних операцій тощо.

2) Роз'яснення та коментарі до нормативно-правових документів. Це інтерпретація нормативно-правових актів, що надає наглядовий орган для деталізації своїх дій щодо застосування законодавства або регулятивних правил.

1.3. Кредитна політика банку: значення, завдання, принципи

Значення кредитної політики у функціонуванні банку досить значне, вона формує умови, принцип, правила кредитування. Одним із головних завдань кредитної політики є контроль та зниження кредитного ризику у процесі банківської діяльності.

Таким чином, можна стверджувати, що не існує єдиного визначення кредитної політики, кожен з них доповнює сутність поняття.

Також можна стверджувати, що немає і єдиної розробленої кредитної політики для усіх банків. Кожний банк створює та забезпечує особисту кредитну політику, враховуючи усю множину ризиків. Кредитна політика дає змогу планувати, регулювати, контролювати, раціонально організувати взаємовідносини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху грошових коштів.

Один із найважливіших принципів банківської діяльності полягає у тому, що при здійсненні його основної активної операції, банківського кредитування, наданий кредит має бути повернений у чітко обумовлені в кредитному договорі строки.

Метою кредитної політики банку є формування оціненого та якісного підходу щодо управління ризиком на рівні кредитного портфеля банку.

У економічній літературі принципи кредитної політики комерційного банку прийнято підрозділяти на загальні і специфічні(рис. 1.1).

Під загальними принципами кредитної політики розуміються принципи, які покладені в основу як державної кредитної політики, що проводиться центральним банком, так і кредитної політики, що проводиться в окремо взятому комерційному банку.

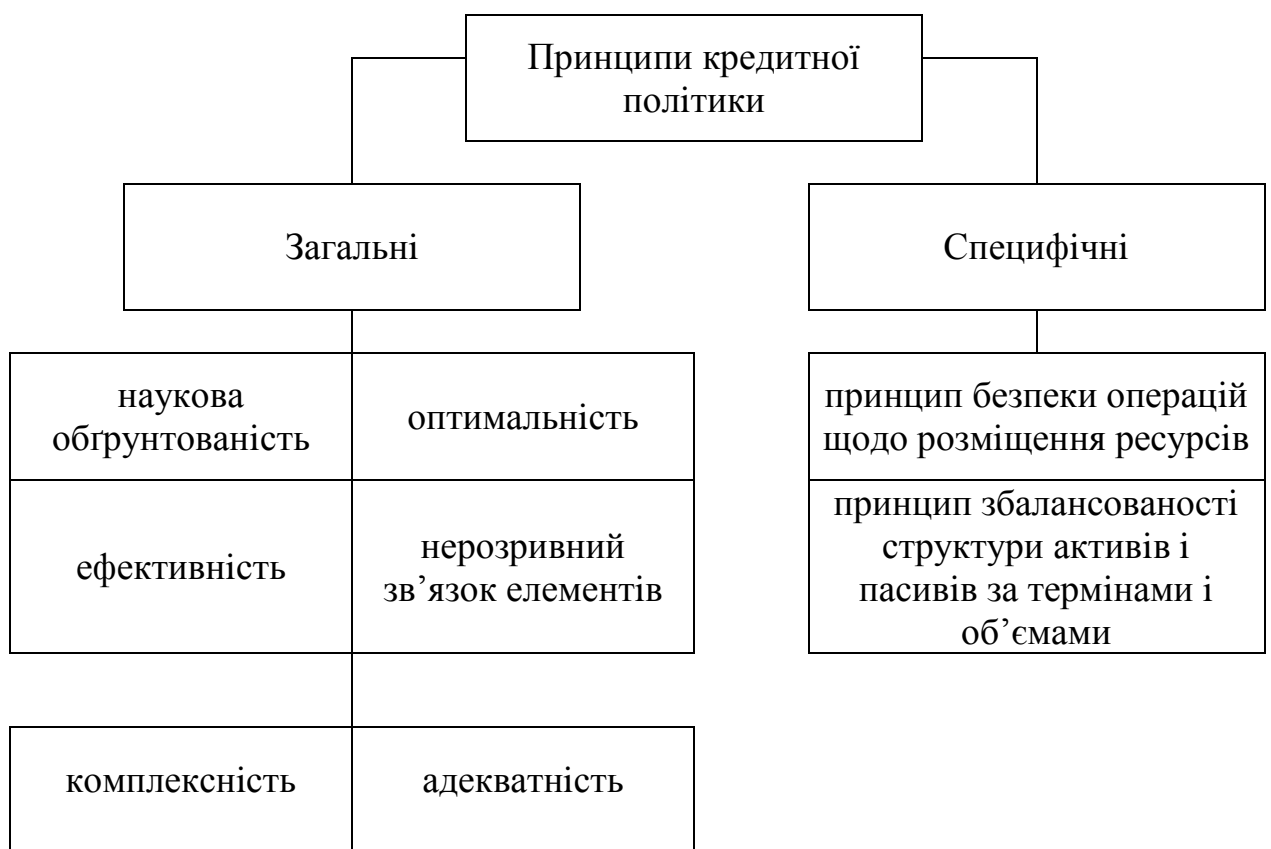

Рис 1.1. Принципи кредитної політики банку

Найчастіше такі принципи проявляються в наступному:

- наукова обґрунтованість виступає ключовим принципом формування кредитної політики. Тільки обґрунтована політика, сформована з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних чинників, дозволяє якнайповніше задовольнити інтереси суб'єктів кредитних стосунків (держави, регіону, банку і клієнтів);

- оптимальність кредитної політики полягає в поєднанні її ефективності з поставленими цілями;

- ефективність, тобто результативність її проведення;

- нерозривний зв'язок елементів кредитної політики.

- комплексність, тобто необхідність злагодженої роботи усіх компонентів кредитної політики, їх взаємообумовленість і взаємозалежність. Цей принцип дозволяє визначити найкращу комбінацію цілей, завдань, елементів, що формують кредитну політику;

- адекватність, тобто здатність кредитної політики бути гнучкою, адаптуватися до чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, що дозволяє своєчасно реагувати на зміну рівня ризиків кредитування і зменшити кредитні витрати або збільшити прибуток, тим самим збільшуючи рівень рентабельності кредитних операцій.

До специфічних принципів кредитної політики відносяться, наприклад, принцип безпеки операцій щодо розміщення ресурсів, принцип збалансованості структури активів і пасивів за термінами і об'ємами та ін.

Дотримання вказаних принципів є запорукою проведення дієвої та ефективної кредитної політики. Характерним є те, що їх дотримання повинно бути комплексним. Недотримання одного з принципів, як правило, значно зменшує ефективність від дотримання інших. Тільки за такої умови можливе отримання повноцінного результату від реалізації обраної кредитної політики. Вказаний взаємозв'язок і взаємообумовленість принципів зумовлює необхідність застосування їх в діалектичній єдності.

Постановка цілей і завдань певним чином прив'язні до специфіки кожного банку, але у будь-якому випадку вони повинні органічно поєднуватися один з одним. Правильна постановка цілей і завдань кредитної політики забезпечує формування послідовності дій, реалізація яких наближує досягнення головної мети кредитної політики.

Основним елементом кредитної політики щодо стратегії є правильна постановка її цілей. Цілі кредитної політики банку визначаються виходячи зі стратегічних цілей банку:

- забезпечення максимального рівня доходності кредитного портфеля та акціонерного капіталу комерційного банку за мінімального рівня ризику;
- підтримання оптимального співвідношення між кредитами, депозитами та іншими зобов'язаннями і власним капіталом банку;
- забезпечення фінансової стійкості комерційного банку у процесі здійснення кредитної діяльності;
- забезпечення зваженого та оптимального використання кредитних ресурсів;
- досягнення оптимального балансу між зростанням обсягу «кредитного портфеля» і темпами поліпшення його якості;
- збереження високого рівня довіри юридичних і фізичних осіб до комерційного банку шляхом своєчасного і повного виконання своїх зобов'язань перед вкладниками та акціонерами;
- розширення клієнтської бази шляхом надання кредитних послуг високої якості.

Кредитна політика являє собою систему заходів, спрямованих на встановлення пріоритетів розвитку кредитних відносин, раціональну організацію та управління процесом кредитування різних категорій позичальників з метою забезпечення високої рентабельності і мінімізації кредитного ризику[15].

Під час визначення стратегічних цілей банку з приводу обсягів його кредитної діяльності, формування рівня кредитної ставки, форм і видів кредитування клієнтів мають бути прогнозовані й враховані певні зміни, які очікуються в даному періоді на фінансовому ринку в цілому та в тих його сегментах, в яких банк проводить (або збирається проводити) свою кредитну діяльність. У зв'язку з циклічним розвитком і постійною мінливістю стану фінансового ринку, окремих його сегментів необхідно систематично вивчати

стан його кон'юнктури для формування ефективної кредитної політики, її коригування в окремих напрямках.

Як і інші сфери економічної діяльності окремих суб'єктів господарювання, кредитна діяльність банків підлягає активному регулюванню з боку держави. Формами такого регулювання виступають певні закони, нормативні акти Національного банку України (наприклад, встановлені ним економічні нормативи щодо здійснення кредитних операцій). Стратегічні цілі кредитної політики і механізм їх реалізації не повинні вступати в протиріччя з діючими нормами державного регулювання кредитної діяльності.

Обсяг кредитної діяльності банку, диверсифікація її напрямків, можливості проведення окремих операцій та застосування окремих кредитних інструментів значною мірою визначаються розміром його статутного капіталу, рівнем розвитку матеріально-технічної бази та інноваційних технологій, кваліфікацією кредитних менеджерів, організаційною структурою управління і деякими іншими елементами, які характеризують його внутрішній ресурсний потенціал.

Деякі з цих елементів визначаються можливостями швидкої трансформації у часі і можуть бути підпорядковані стратегічним цілям кредитної політики (наприклад, впровадження сучасних інноваційних технологій, відповідна підготовка кредитних менеджерів).

Інші ж елементи мають менші можливості трансформації у часі внаслідок ринкових обмежень, недостатності фінансових ресурсів та з інших причин (наприклад, суттєве збільшення розміру статутного капіталу, організація філій, значне збільшення матеріально-технічної бази). Тому стратегічні цілі кредитної політики та механізм її реалізації мають враховувати ресурсні обмеження нарощування внутрішнього потенціалу комерційного банку. Сегментація напрямків кредитної політики за основними формами та видами кредитної діяльності.

Як цілісне поняття кредитна політика має бути певним чином сегментована під час розробки за стратегічними цілями та механізмами їх досягнення в окремих напрямках кредитної діяльності. Ця сегментація може визначати окремі пріоритети з вибору клієнтів, видів видачі кредитів, відповідних кредитних інструментів, визнавши диференційовані умови кредитних договорів.

Забезпечення внутрішньої збалансованості окремих напрямків кредитної політики. Цей принцип формування кредитної політики передбачає чітку узгодженість її стратегічних цілей з окремих напрямків кредитної діяльності в часі, регіональному розрізі.

В умовах функціонування сучасного банківського ринку формування кредитної політики залежить від низки факторів, які можна поділити на внутрішні та зовнішні.

Якщо зовнішні фактори пов'язані з поглибленням світової фінансової кризи, економічною та політичною ситуацією в країні, міжбанківською конкуренцією, то внутрішні чинники пов'язані з надійністю банку, його стійкістю, конкурентоспроможністю. Кожний банк визначає власну кредитну політику, аналізуючи всю множину внутрішніх та зовнішніх чинників та ризиків, які впливають на його ефективну діяльність (табл. 1.2).

Таблиці 1.2

Чинники та ризики, які впливають на ефективну діяльність

Внутрішні	Зовнішні
Клієнтоорієнтованість	Грошово-кредитна політика НБУ
Організація банківської роботи	Попит на банківські кредити
Кредитний потенціал	Загальний стан економіки держави
Стабільність депозитів	Рівень бюджетного дефіциту
Регіональна та галузева специфіка функціонування банку	Рівень цін на банківські продукти та послуги
Ступінь ризику та прибутковість	Рівень інфляції
Цінова політика	Рівень банківської конкуренції
Професійна підготовленість працівників	Рівень доходів населення, здатних споживати банківські послуги

Таким чином, кредитна політика виступає одним із найважливіших інструментів запобігання ризикам, з якими стикається банк.

1.4. Види кредитних операцій

Банківські кредити можуть бути класифіковані за наступними критеріями:

1. За основними категоріями отримувачів (згідно з інституційною структурою економіки):

- кредити галузям/секторам економіки;
- кредити домогосподарствам/населенню;
- кредити державним органам влади.

2. За цільовим спрямуванням:

- виробничий (поповнення обігових коштів та основних засобів, інші цілі згідно з уставом суб'єкта підприємницької діяльності);
- споживчий (споживчі цілі населення).

3. За строками користування:

- строкові, тобто надані на визначений у договорі строк, які, в свою чергу, можуть бути:
 - а) короткостроковими (строком до 1 року);
 - б) середньостроковими (строком на 1-3 роки);
 - в) довгостроковими (строком понад 3 роки).

Короткостроковий кредит надається підприємствам для покриття витрат по формуванню обігових коштів на строк до одного року, тому що кругообіг обігових коштів здійснюється звичайно протягом одного року.

Середньо- і довгостроковий кредит надається підприємствам для покриття витрат по формуванню основних фондів на строк понад одного року. Цей строк використання кредиту обумовлюється тривалим

функціонуванням основних засобів і перенесенням їх вартості на кінцевий продукт частинами.

До запитання (онкольні) – видаються на невизначений строк. Отримувач повинен погасити такий кредит за першою вимогою банку. Якщо банк не вимагає погашення, то кредит повертається на розсуд отримувача.

4. Залежно від забезпечення:

- забезпечені (ломбардні) – надаються під забезпечення (заставу майна, поруку, гарантію, страхування ризику неповернення кредиту тощо);
- незабезпечені (бланкові) – надаються без забезпечення.

Незабезпечені (бланкові) кредити, що зветься у банківській практиці довірчими, надаються лише під зобов'язання отримувача погасити кредит. Вони пов'язані з великим ризиком для банку, тому потребують ретельнішого вивчення кредитоспроможності отримувача і надаються під більш високу плату.

5. За методами надання:

- у разовому порядку, коли рішення про надання приймається окремо по кожному кредиту;
- відповідно до відкритої кредитної лінії, тобто кредити надаються у межах завчасно визначеного ліміту кредитування без погодження кожного разу із банком умов кредитного договору;
- гарантовані – банк бере на себе зобов'язання у разі потреби надати клієнту кредит визначеного розміру протягом відповідного періоду.

Гарантовані кредити, в свою чергу, можуть бути двох видів: з обумовленою датою видачі кредиту та з наданням кредиту в міру виникнення потреби в ньому.

6. Залежно від кількості кредиторів:

- надані одним банком;
- консорціумні, тобто такі, що надаються консорціумом банків, в якому один з банків бере на себе роль менеджера, збирає з банківучасників

потрібну одержувачу кредиту суму ресурсів, укладає з ним договір і надає кредит. Банк-менеджер займається також розподілом плати за кредит;

– паралельні, що передбачають участь в їх наданні кількох банків. Тут кредити одному отримувачу надають різні банки, але на різних, завчасно погоджених, умовах.

7. Залежно від порядку погашення:

– поступово (в розстрочку);

– водночас із закінченням строку кредитного договору;

– відповідно до особливих умов, визначених кредитними договорами;

– прострочені – за якими строк погашення, встановлений кредитним договором, минув;

– відстрочені (продлонговані) - щодо яких за клопотанням отримувача банком прийняте рішення про перенесення строків погашення кредиту на більш пізню дату.

8. За характером і способом сплати процентів:

– з фіксованою процентною ставкою;

– з плаваючою процентною ставкою;

– зі сплатою процентів у міру використання наданих коштів (звичайний кредит);

– зі сплатою процентів одночасно з отриманням кредиту (дисконтний кредит).

Кредити з фіксованою ціною (з фіксованою процентною ставкою) характерні для стабільної економіки. З метою зменшення ризику недоотримання прибутку або запобігання збитків в умовах інфляції при видачі кредитів на значні строки банки використовують плаваючу процентну ставку. В цьому випадку у відповідності з кредитним договором процентні ставки періодично переглядаються і звичайно прив'язуються до рівня облікової ставки центрального банку та фактичного темпу інфляції.

9. За ступенем ризику:

– з незначним ризиком (стандартні);

- нестандартні, до яких, у свою чергу, належать кредити з помірним ризиком, ризиком значним, ризиком високим, ризиком реалізованим,
- з умовним позначенням відповідно: кредити під контролем, субстандартні, сумнівні та безнадійні кредити.

Для одержання кредиту бажаючий звертається до банку з кредитною заявкою, яка включає певний пакет документів. Кредити надаються на підставі укладеної між банком (кредитодавцем) і отримувачем кредитної угоди (договору) в письмовій формі (вимога Цивільного кодексу). До укладення кредитної угоди банк мусить ретельно проаналізувати кредитоспроможність отримувача, здійснити експертизу проекту чи господарської операції, що пропонується для кредитування, визначити ступінь ризику для банку та структуру майбутнього кредиту (сума, строк, процентна ставка тощо). У кредиті передбачається: – мета, сума, строк, порядок, форма видачі й погашення кредиту; – форма забезпечення зобов'язань отримувача кредиту; – плата за кредит (процентна ставка); – порядок і форма сплати процентів і основного боргу; – права, зобов'язання, відповідальність сторін щодо надання і погашення кредитів; – перелік відомостей, розрахунків та інших документів, необхідних для кредитування; – періодичність надання їх банку; – можливість проведення банком перевірок на місці наявності й стану зберігання заставного майна тощо.

1.5. Організація кредитних операцій банку і вибір методу ціноутворення за кредитом

Розміщення банківських ресурсів комерційними банками здійснюється через активні операції, а саме, через кредитні операції.

На думку С.П. Прасолової поняття кредитної операції є ширшим за поняття банківського кредиту, тому що під кредитними операціями треба розуміти всі активні банківські операції, що пов'язані з наданням залучених

коштів (як у готівковій так і безготівковій формі, у формі врахування векселів тощо) у тимчасове користування клієнтам банку, прийняття зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування (надання гарантій, поручительств, авалів тощо), а також операції з купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів і від свого імені (включаючи андеррайтинг) та будь-яке продовження терміну боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника повернути заборговану суму [33].

Суб'єктами кредитних операції є кредитор та позичальник. При цьому під кредитором розуміють одного з учасників кредитних відносин, що має у своїй власності (чи розпорядженні) вільні фінансові ресурси, які передаються ним у тимчасове користування іншому учаснику цих відносин. В якості кредитора можуть виступати як фізичні особи так і юридичні особи (підприємства, організації, установи, урядові структури тощо), а також держава. Особливе місце серед кредиторів-юридичних осіб посідають банки, які спочатку мобілізують кошти в інших суб'єктів, у тому числі і на основі запозичень, а потім надають їх у позику своїм клієнтам. Під позичальником розуміють іншого учасника кредитних відносин, що відчуває потребу в залученні додаткових грошових коштів і одержує ці кошти у позику від кредитора, при цьому право власності на позичені кошти в позичальника не утворюється, в даному випадку він виступає лише їх тимчасовим розпорядником. Тому і права його стосовно використання отриманих фінансових ресурсів обмежуються певними умовами (цілі, сума, терміни тощо), що передбачені кредитною угодою і за межі яких він не може вийти. [29].

Об'єктом кредитної операції виступає позикова вартість, відокремлення якої пов'язано з характером руху фінансових ресурсів від кредитора до позичальника і навпаки. Збереження кредитором права власності на позикову вартість зумовлює необхідність повернення її позичальником, а саме забезпечення повернення досягається в процесі використання позикової вартості в господарській діяльності позичальника.

При цьому основними стимулюючими мотивами кредитних угод з боку кредитора є одержання доходу у вигляді позикового процента, а з боку позичальника - покриття нестачі власних ресурсів і отримання доходу в результаті використання позикової вартості.

Для ефективної організації кредитних відносин між банками та їх клієнтами важливе значення мають основні принципи організації банківського кредитування: строковість, поверненість, платність, забезпеченість, цільовий характер використання, які забезпечують безперервну циркуляцію позикового капіталу, досягаючи при цьому ефективності реалізації перерозподільної функції.

Банківські кредитні операції здійснюються відповідно до певних вимог (дотримання банківських нормативів):

1) кредити видаються тільки в межах наявних ресурсів, що є в розпорядженні банку. Про кожний випадок надання позичальнику великих кредитів (коли розмір кредиту перевищує 10% власного капіталу), комерційний банк повинен повідомити про це Національний банк України. Сукупна заборгованість за кредитами, разом із векселями та 100% суми позабалансових зобов'язань, що видані одному позичальнику, не може перевищувати 25% власних коштів комерційного банку.

2) Загальний розмір наданих банком кредитів, з урахуванням 100% позабалансових його зобов'язань, не повинна перевищувати восьмикратного розміру власних коштів банку.

3) Кредитування здійснюється з обов'язковим додержанням економічних нормативів регулювання банківської діяльності та вимог НБУ щодо формування обов'язкових, страхових і резервних фондів.

4) Рішення про надання кредиту (більше встановленого внутрішнього ліміту банку) приймаються колегіально (кредитним комітетом (комісією) банку, відділення, філії) й оформляється протоколом.

5) Кредитування здійснюється в межах параметрів, що визначаються політикою банку і включають: пріоритетні напрями в кредитуванні; обсяги

кредитів та структуру кредитного портфеля; граничні розміри кредиту на одного позичальника; методику оцінки фінансового стану та кредитоспроможності позичальника; рівень процентної ставки тощо [27].

Банківські кредити надаються комерційних засадах з дотриманням наступних умов:

- за результатами оцінки кредитоспроможності позичальника, що підтверджує його фінансову стабільність, рентабельність, ліквідність тощо;

- кредитування підлягають лише ті види діяльності позичальника, які передбачені його статутом;

- позичальник повинен мати власне майно і брати участь у фінансуванні об'єкта, що кредитується, певною сумою власного капіталу [38].

Банки можуть надавати бланкові кредити (незабезпечені майном та іншими формами), але тільки в межах власних коштів і лише клієнтам зі стійким фінансовим станом та інсайдерам банку в сумі не більше 50% номінальної вартості акцій банку, що перебувають в їхній власності [39].

Банки не можуть надавати кредити: на покриття збитків господарської діяльності позичальника; на формування та збільшення його статутного фонду; на внесення клієнтом платежів у бюджет і позабюджетні фонди (за винятком кредитування по контокорентному рахунку); підприємствам, проти яких порушено справу про банкрутство; підприємствам, у контрактах яких не передбачено страхування можливих втрат від непоставок товарно-матеріальних цінностей; підприємствам, які мають прострочену заборгованість за раніше отриманими позичками і несплаченими процентами [34].

Виокремлюють три типи кредитної політики:

- 1) консервативний;
- 2) помірний;
- 3) агресивний.

Агресивна політика. Їй надають перевагу керівники фінансово-кредитних установ, які мають на меті якнайшвидше збільшити кредитний портфель, не приділяючи достатньої уваги визначенню рівня ризику. Зазвичай вона притаманна фінансовим установам, які лише зайшли на ринок або керівництво яких має на меті в найближчому майбутньому вигідно продати установу. Значення, що характеризує відповідність структури кредитного портфеля цій кредитній політиці, буде зростати прямо пропорційно до збільшення у загальній структурі кредитного портфеля питомої ваги фінансових ресурсів, що спрямовані на видачу ризикових або беззаставних кредитів.

Помірно агресивна. Притаманна фінансово-кредитним установам, які вже зайняли певний сегмент ринку кредитних послуг у сфері кредитування фізичних осіб. Зазвичай керівництво таких установ приділяє достатню увагу оцінюванню ступеня ризику кредитного портфеля, віддаючи перевагу позичальникам із високим класом надійності. Водночас із метою одержання додаткового прибутку видача беззаставних кредитів, а також кредитування позичальників, клас надійності яких "В" та нижче, повністю не припиняється. Рівень відповідності структури кредитного портфеля помірно-агресивній політиці збільшуватиметься у випадку, якщо доступний ресурс буде розподілено приблизно порівну між позичальниками з високим і низьким класами надійності. Дотримуючись цієї політики, керівництво фінансово-кредитної установи намагається балансувати в межах допустимого рівня ризику та доходністю кредитного портфеля.

Консервативна політика. Характерна для тих фінансово-кредитних установ, які у своїй кредитній діяльності не схильні до ризику. Зазвичай її дотримуються банки з іноземним капіталом, які тривалий час перебувають на ринку і мають на меті забезпечити свою стабільну роботу, надаючи перевагу позичальникам із високим класом надійності. Значення відповідності структури кредитного портфеля, що відповідає консервативній кредитній політиці комерційного банку, буде збільшуватись прямо пропорційно до

частки кредитів, що спрямовані на кредитування позичальників, клас надійності яких "А" або "Б".

Ефективність кредитної політики банку визначається саме виходячи з типів його кредитної політики: 1) консервативною (обережною), коли частка кредитних операцій у загальному обсязі робочих активів банку не перевищує 30 %, що забезпечує прибутковість банку за рахунок менш ризикованих активних операцій. Але в цьому разі банк втрачає значний сегмент фінансового ринку. Таке співвідношення між кредитами і робочими активами більш бажане для новоствореного банку, який ще не має достатнього досвіду кредитної роботи; 2) поміркованою є кредитна політика банку, частка кредитів якого у робочих активах перебуває в межах 30-50 %. Така політика притаманна стабільним і надійним банкам, які мають достатній досвід кредитної роботи; 3) агресивною є кредитна політика банку, частка кредитів якого перевищує 50 % робочих активів. Вона може бути обґрунтованою тільки надприбутками і не може бути тривалою. Слід пам'ятати, що чим більша частка кредитів у робочих активах і триваліший часовий термін її існування, тим вищий рівень ризику [25].

Відповідно теорії справедливої відсоткової ставки: чим вищий клас надійності позичальника, тим нижча для нього повинна бути величина відсоткової ставки.

У процесі здійснення кредитної діяльності комерційним банком значна увага ним приділяється вибору методу ціноутворення за кредитом. У банківській практиці найбільш розповсюдженими є такі методи встановлення відсоткової ставки за кредитами:

1) Метод «вартість плюс», який враховує вартості залучених банком ресурсів, витрати, пов'язані з наданням самого кредиту, а також бажаний рівень прибутковості кредитної операції. Для визначення процентної ставки за цим методом застосовують наступну формулу:

$$П_{Ск} = В_{зр} + ОВ_{кр} + ПР_{т} + ПР_{ск} + М \quad (1.1)$$

де $П_{Ск}$ - процентна ставка за кредитом;

Взр - витрати на залучення фінансових ресурсів банку;
ОВкр - операційні витрати банку від кредитної діяльності;
ПРТ - премія за ризик невиконання зобов'язань клієнтом;
ПРск - премія за ризик, пов'язаний із строком кредитування;
М - бажана маржа банку [50].

Під витратами на залучення фінансових ресурсів розуміють вартість залучених ресурсів, тобто вартість грошових коштів банку, що були ним залучені у вигляді депозитів та кредитів, отриманих від НБУ або інших комерційних банків тощо.

До складу операційних витрат кредитної діяльності входять заробітна плата кредитних фахівців банку, вартість обслуговування самого кредиту, моніторингу забезпечення, витрати на зберігання майна, наданого у забезпечення тощо.

Премія за ризик невиконання зобов'язань клієнтом та премія за ризик, пов'язаний зі строком кредитування, визначаються банківською установою самостійно у кожному конкретному випадку залежно від ризику втрати кредитних ресурсів.

Розмір бажаної маржі залежить від запланованого банком рівня прибутковості, що закладається у вартість кредитів для здійснення достатніх виплат на користь акціонерів банку [30]. При цьому кожен із наведених компонентів може бути вираженим у формі річної процентної ставки відносно суми кредиту.

Однак, на практиці такий метод ціноутворення використовується досить рідко, тому що цей він не враховує такі ринкові чинники як попит і пропозицію, конкуренцію тощо, а також потребує наявності у банку відповідної системи обліку витрат за кожною кредитною операцією.

2) Метод цінового лідерства, що передбачає визначення кредитної ставки, з огляду на ставки провідних банків-конкурентів, застосовується найчастіше для постійних привілейованих позичальників за короткостроковими кредитами. Згідно з ним до базової ставки додається

додаткова, що включає в себе премію за ризик невиконання зобов'язань позичальника та премію за ризик, пов'язаний зі строком кредитування. Розрахунок процентної ставки в даному випадку відбувається за формулою:

$$ПС = БС + ДСі \quad (1.2)$$

де БС - базова ставка;

ДСі – персональна надбавка до базової ставки за надання кредиту і-му клієнту.

За базову ставку (або ставка «прайм-рейт») найчастіше приймається найнижча процентна ставка, що пропонуються на ринку для надійних та кредитоспроможних клієнтів за короткостроковими кредитами. Можна прийняту ставку, що встановлюється на міжбанківському міжнародному кредитному ринку (LIBOR, FIBOR та інші), або внутрішньому кредитному ринку (KIBOR) тощо. Ставка «прайм-рейт» щорічно розраховується за формулою простої (незваженої) середньої арифметичної з індивідуальних ставок групи провідних банків. При цьому до складу базової ставки вже включені адміністративні витрати та бажаний прибуток банку [24].

Додаткова ставка розраховується як сума премій за ризик невиконання зобов'язань та тривалості кредиту:

$$ДСі = ПРНз + ПРск і \quad (1.3)$$

де ПРНз - премія за ризик невиконання зобов'язань клієнтом (як правило є стандартною і виплачується всіма позичальниками, окрім першокласних);

ПРскі - премія за ризик, пов'язаний зі строком кредитування, яка виплачується і-им споживачем довгострокового кредиту.

Розмір додаткової ставки може коливатися залежно від важливості клієнта для банку та його кредитоспроможності. На міжнародних ринках така ставка може дорівнювати нулю. У кожному конкретному випадку банки самостійно розробляють шкалу визначення категорії ризику та премії за ризик, яка відповідає певній категорії (відсутність ризику - 0%, мінімальний ризик - 0,25%, стандартний ризик - 0,5% тощо) [24].

Метод цінового лідерства за своєю сутністю відноситься до витратних методів ціноутворення, але більш високого рівня, оскільки:

- базова ставка відображає не індивідуальні витрати і вимоги до прибутку окремого банку, а певний рівень цих показників, який є середнім для усієї групи банків, що обрали такий метод;

- підсумкова ціна кредиту формується з урахуванням економічної цінності кредиту для позичальника, що відображається в цільовому призначенні та терміні користування кредитними коштами [29].

3) Метод «базова ставка плюс» передбачає рекламування банком своїх кредитних продуктів та послуг надійним та перспективним позичальникам за процентною ставкою, що залежить від дохідності цінних паперів чи інших інструментів. Наприклад, «базова ставка плюс 2» означає, що з клієнта буде стягуватися плата за кредит, яка дорівнює поточній дохідності за короткостроковими цінними паперами плюс 2 процентних пункти. Формула визначення процентної ставки за цим методом буде такою:

$$П_{СК} = БС + П \quad (1.4)$$

де БС - базова ставка;

П - процент, який пропонується банком [30].

Кредитно-фінансовою установою може застосовуватися також модифікований метод «кратна базова ставка», за яким величина процентної ставки визначається множенням поточної ставки дохідності за короткостроковими цінними паперами на заздалегідь оголошений банком коефіцієнт (наприклад, «1,2 базової ставки»).

За цим методом відсоткова ставка буде визначатися за формулою:

$$П_{СК} = К + БС \quad (1.5)$$

де К - визначений банком коефіцієнт.

Вибір банком того чи іншого методу розрахунку вартості кредиту визначається загальною стратегією банку щодо управління ризиками.

4) Метод надбавки, згідно з яким під час визначення процентної ставки за кредитом треба враховувати процентні витрати на залучення ресурсів на

грошовому ринку та надбавку, що складається з премії за ризик та прибутку банку. У даному випадку застосовують наступну формулу:

$$ПСк = Взр + Н \quad (1.6)$$

де Взр - витрати на залучення ресурсів банку;

Н – надбавка, яка розраховується за формулою:

$$Н = ПРк + М \quad (1.7)$$

де ПРк - премія за кредитний ризик;

М - бажана маржа банку.

Цей метод найчастіше застосовується для кредитування великих підприємств на короткостроковий період (включаючи кредити овернайт). Розрахована за цим методом процентна ставка є достатньо низькою, а прибуток забезпечується через надання великих сум кредитів на короткий термін [29].

5) Метод аналізу дохідності клієнта, який передбачає врахування всіх взаємозв'язків між банком і позичальником. Його застосування можливе лише при умові ведення точного обліку всіх доходів і витрат по кожному окремому клієнту. Цей метод доцільно використовувати для кредитування великих та надійних позичальників, що тримають постійний контакт з банком, при цьому особливу увагу треба приділити розрахунку прибутковості всіх банківських операцій цього клієнта.

До доходів в даному випадку можна віднести процентні та непроцентні доходи від кредитних, валютних, інвестиційних та інших операцій і послуг.

До загальних витрат входять витрати на вивчення кредитної документації, ведення рахунків тощо. Однак, цей метод ціноутворення за кредитом є достатньо трудомістким, складним і громіздким, та потребує розроблення докладної звітності за доходами та витратами по кожному клієнту. А отже застосування цього методу можливе лише при активному використанні автоматизованих систем обліку та аналізу клієнтів. Використання цього методу дає змогу виявляти найприбутковіших клієнтів та видів банківських операцій і послуг.

б) Метод максимальних процентних ставок (Метод «кеп»), який полягає у пропозиції клієнту верхньої межі процентної ставки, яка не залежить від зміни ринкових ставок. При цьому банк пропонує клієнту під час укладення кредитного договору на основі плаваючої процентної ставки передбачити опціон страхування від підвищення такої ставки понад заздалегідь обумовлений ліміт – «граничну шапку» («кеп»). В практичній діяльності це означає, що у договорі кредитування обумовлюється гранична величина плаваючої ставки за кредитом незалежно від того, як у майбутньому може реально змінитися базова ставка.

При цьому максимальна процентна ставка визначається за формулою:

$$\text{МПСк} = \text{ПСк} + \text{МН} \quad (1.8)$$

де МПСк - максимальна процентна ставка за кредитом;

ПСк - початкова процентна ставка за кредитом;

МН - максимальна надбавка, яка пропонується банком («кеп») [30].

Перевагою використання даного методу ціноутворення за кредитами для позичальника є те, що подорожчання кредитних ресурсів не вплине на виплату процентів за кредитом понад визначену прийняту межу. При цьому існує потреба для банку у надійному прогнозуванні можливих масштабів зростання базової ставки. У кредитному договорі обов'язково фіксується обрана система нарахування процентів і правила встановлення ставок (фіксована чи плаваюча).

Поряд із відсотковою ставкою банки також встановлюють комісійну винагороду (комісію), яка є додатковим елементом ціни банківського кредиту. Комісія за кредитом покриває витрати банку, пов'язані з оформленням кредиту і контролем за станом обслуговування позичальником заборгованості, перевіркою стану застави або наглядом за здійсненням проекту, що кредитується. Комісія може сплачуватися окремо або додаватися до відсотка [38].

1.6. Особливості формування кредитного портфеля банку

Залежно від мети банк формує кредитний портфель певного типу. Тип портфеля являє собою характеристику портфеля, яка базується на співвідношенні прибутку та ризику.

Портфель доходу – портфель, орієнтований на кредити, що забезпечують стабільний дохід, отримання якого характеризується мінімальними ризиками та постійною своєчасною виплатою відсотків.

Портфель ризику – портфель, який складається переважно з кредитів із високим рівнем ризику.

Збалансований портфель – портфель, який являє собою раціональне поєднання кредитів різного типу, як високоризикованих так і кредитів із низьким рівнем ризику

Зазначимо, що ризиковий портфель характеризується підвищеним рівнем прибутковості у високому рівні ризику, тоді як у портфелі доходу рівень прибутку є нижчим, однак й кредитні ризики є мінімальними. Збалансований кредитний портфель являє собою сукупність банківських кредитів та має структуру і фінансові характеристики, що знаходяться в межах вибору найбільш ефективного вирішення поєднання ризику й прибутковості.

Елементи кредитного портфеля можна поділити так:

1) за суб'єктами кредитування (групами позичальників):

- позики, видані юридичним особам (корпоративні позики);
- позики, видані фізичним особам (споживчі позики);
- міжбанківські позики та ін.;

2) за об'єктами і призначенням кредиту:

- кредити на інвестиційні цілі (придбання майна, будівництво, ремонт та ін.);
- кредити на обігові кошти; кредити на рефінансування та ін.;

3) за термінами кредитування (в українській банківській практиці):

- довгострокові (понад три роки);

- середньострокові (від одного до трьох років);
- короткострокові кредити (менше одного року);
- 4) за розміром позики:
 - великі,
 - середні,
 - дрібні. Як правило, класифікація позик за розміром визначається банком самостійно виходячи з установлених нормативних вимог банку;
- 5) за наявністю і характером забезпечення:
 - забезпечені, умовно забезпечені, незабезпечені;
- 6) за кредитоспроможністю позичальника:
 - надійні, проблемні, безнадійні;
- 7) за видами валют;
- 8) щодо своєчасності погашення;
- 9) залежно від ціни кредиту;
- 10) за галузевою належністю позичальника і т. д.

Під час вивчення галузевої приналежності позичальника варто відзначити, що переважними у формуванні кредитного портфеля є ті галузі, де є можливість отримати високу прибутковість за допустимого рівня ризику. Для виявлення надмірної концентрації кредитних вкладень в одному певному сегменті, частки великих за обсягом кредитів і кредитів, виданих позичальникам із низьким рівнем кредитоспроможності, необхідне проведення структурного аналізу кредитного портфеля, що сприятиме зниженню сукупного кредитного ризику.

Для раціональної структури кредитного портфеля необхідно дотримуватися вимог ліквідності, відповідно, повинні бути визначені граничні обсяги високоліквідних, ліквідних і низьколіквідних кредитів. При цьому до високоліквідних кредитів відносять одноденні кредити міжбанківського кредитування, до ліквідних – овердрафт і кредити з коротким терміном погашення, до низьколіквідних – інші кредити, які мають довший термін погашення. Оцінка якості кредитного портфеля проводиться

також і за системою показників, яка включає як абсолютні показники (обсяг виданих та прострочених кредитів), так і відносні показники, що характеризують частку окремих кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля та ін.

Коефіцієнт якості кредитного портфеля може бути розрахований шляхом віднесення сукупної простроченої позичкової заборгованості до загальної суми заборгованості за основним боргом за кредитами (позичкової заборгованості).

Основною метою аналізу кредитного портфеля банку є складання кредитного портфеля, який би володів оптимальним співвідношенням ризику, прибутковості за збереження необхідного рівня ліквідності кредитів.

Основними завданнями формування кредитного портфеля є:

- високий темп очікуваного доходу в довгостроковій перспективі;
- мінімізація рівня ризиків кредитного портфеля;
- дотримання необхідної ліквідності кредитного портфеля;
- високий рівень доходу в поточному періоді.

Отже, кредитний портфель взаємозв'язує три ключові аспекти банківської діяльності – дохідність, ліквідність і ризик.

Процес формування кредитного портфеля банком визначають у три етапи:

I етап – визначення загальних положень і цілей кредитної політики, створення апарату управління кредитними операціями;

II етап – відбір конкретних об'єктів кредитування для включення їх у кредитний портфель;

III етап – аналіз стану кредитного портфеля та оперативне управління виявленими відхиленнями від оптимального стану.

Отже, під час формування оптимального кредитного портфеля необхідно ставити за мету реалізацію розробленої кредитної політики шляхом підбору найбільш ефективних і надійних кредитних вкладень. Постійний аналіз кредитного портфеля дає змогу вибрати раціональний

варіант розміщення ресурсів, напрями кредитної політики банку, знизити ризик шляхом диверсифікації кредитних вкладень, прийняти рішення щодо доцільності надання позики клієнтам. Кредитні операції є найважливішим джерелом прибутку банку, однак у зв'язку зі збільшенням останнім часом випадків неповернення кредитів ці операції наражають на небезпеку стійкості та стабільності банку в цілому. Тому якість кредитного портфеля банку означає формування такої його структури, яка забезпечувала б належний рівень його ліквідності та максимальний рівень доходності банківської установи за мінімального рівня кредитного ризику.

З метою виявлення резервів підвищення ефективності кредитної діяльності за умови запланованого рівня доходності та допустимого рівня ризику банки проводять аналіз кредитного портфеля, який здійснюється у двох напрямках: аналіз структури та динаміки кредитного портфеля (за строками кредитування, валютою кредитів, видами кредитних продуктів, галузями економіки, рівнем ризику тощо) та якісний аналіз кредитного портфеля (оцінення ризику та доходності кредитного портфеля).

На основі цього аналізу керівництво банку формує ефективний кредитний портфель та приймає рішення щодо зміни його структури з метою підвищення доходності вкладень та оптимізації з погашення позик, що позначається на ліквідності та прибутковості банку.

Теоретичні основи формування кредитного портфеля банку дають можливість розпізнати негативні сторони в розміщенні кредитів, розширити чи стримувати кредитні операції, поліпшувати їх структуру, визначити найбільш прийнятну для банка стратегію у здійсненні кредитної політики.

Висновки до розділу 1

Усі комерційні банки незалежно від форми власності, величини капіталу та спеціалізації виконують операції із залучення тимчасово вільних грошових коштів у депозити (депозитні операції); операції, пов'язані із розрахунково-касовим обслуговуванням клієнтури (розрахункові та касові операції) й операції з кредитного обслуговування клієнтів (кредитні операції).

Значення кредитної політики у функціонуванні банку досить значне, вона формує умови, принцип, правила кредитування.

Конкретні цілі кредитної політики – послаблення економічних криз, обмеження інфляції, забезпечення стабільного зростання виробництва та функціонування ринку позичкових капіталів, забезпечення стабільності банківської системи.

Виокремлюють три типи кредитної політики:

- 1) консервативний;
- 2) помірний;
- 3) агресивний.

Ефективність кредитної політики банку визначається одним з трьох типів його кредитної політики: 1) консервативною (обережною), коли частка кредитних операцій у загальному обсязі робочих активів банку не перевищує 30 %, що забезпечує прибутковість банку за рахунок менш ризикованих активних операцій. Але в цьому разі банк втрачає значний сегмент фінансового ринку. Таке співвідношення між кредитами і робочими активами більш бажане для новоствореного банку, який ще не має достатнього досвіду кредитної роботи; 2) поміркованою є кредитної політики банку, частка кредитів якого у робочих активах перебуває в межах 30-50 %. Така політика притаманна стабільним і надійним банкам, які мають достатній досвід кредитної роботи; 3) агресивною є кредитна політика банку, частка кредитів якого перевищує 50 % робочих активів. Вона може бути обґрунтованою тільки надприбутками і не може бути тривалою.

У процесі здійснення кредитної діяльності комерційним банком значна увага ним приділяється вибору методу ціноутворення за кредитом.

Вдосконалення кредитної політики банків у сучасних умовах має передбачати такі заходи, як:

- підвищення стабільності банків;
- поліпшення якості кредитного портфеля;
- поліпшення структури активів банків;
- забезпечення інтересів вкладників банку;
- підвищення іміджу банку;
- формування кредитної інфраструктури.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОТР БАНК»

2.1. Тенденції та особливості кредитної діяльності українських банків

Згідно з Законом України "Про банки і банківську діяльність" [2] банківська система України структурно включає Національний банк України та інші банки.

Нині в Україні з різним успіхом працює 74 банків – це більш ніж удвічі менше, ніж було 5 років тому. Така кількість залишилася після інтенсивного банкопаду впродовж 2014-2016 років.

Кількість комерційних банків в Україні, динаміка їх скорочення за останні роки відображено в табл.2.1.

Таблиця 2.1

Кількість комерційних банків в Україні [31]

Показники	2018	2019	2020	2021
Кількість діючих банків	82	77	75	74
з них з іноземним капіталом	38	37	35	33
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	18	23	23	23

Але банківський сектор зазнав не лише кількісних змін.

Найбільшим стратегічним викликом банків України в середньостроковій перспективі залишаються показники ефективності діяльності, покращення яких можливе шляхом оптимізації та діджиталізації операційних процесів, реалістичність реалізації яких було підтверджено адаптацією до нових стандартів проведення операцій на період пандемії (табл.2.2).

Показники ефективності роботи банків [31]

Показники рентабельності	2018	2019	2020	2021
Рентабельність активів	-1,94 %	1.65	4.35	2.54
Рентабельність капіталу	-15,96 %	10.73	34.18	19.97

Стимулююча монетарна політика НБУ призвела до зниження вартості фінансових ресурсів та відновлення попиту на кредитування в гривні.

Національний банк України надав додаткову підтримку тренду дедоларизації балансів банків, знижуючи нормативне значення вимог до обов'язкового резервування залучених коштів у гривні до 0% з одночасним підвищенням цього показника для коштів в іноземних валютах до 10%. Зміщення акцентів на гривню в кредитному портфелі дозволило зменшити ризик доларизації кредитних портфелів банків, проте значні залишки іноземної валюти у високоліквідних активах, при незначному попиті в кредитному портфелі, створюють додатковий тягар для показників прибутковості банків України.

Стабільність банківської діяльності забезпечується шляхом підтримання динамічної рівноваги пасивів і активів із постійною заміною коштів, що вилучені із банківських ресурсів, новими. Пасиви й активи як банківської системи в цілому, так і окремих комерційних банків, незбалансовані за строками, тобто характерна зміщена структура балансу: пасиви значно коротші за активи, що породжує підвищений попит на довгострокові ресурси і підтримує ризики ліквідності на високому рівні.

Якщо розглянути структуру активів українських банків (табл.2.3), то можна відмітити, що при загальному збільшенні банківських активів майже на 54%, сума наданих кредитів коливається в межах 963664-1118618 млн. грн, при цьому найнижча сума – це сума 2021 року, яка складає 53% від загальної суми активів. У 2022 році загальна сума наданих кредитів трохи збільшилась, але їх питома вага у банківських загальних активах знизилась

до 52%. Таким чином питома вага наданих кредитів в загальних банківських активах знижується і це є негативною тенденцією. При цьому, можна побачити, що значно збільшились строкові вклади в інших банках та кредити іншим банкам (майже в 30 разів). Це є спроба ефективного використання вільних коштів банків.

Таблиця 2. 3

Сумарні активи українських комерційних банків, млн. грн [31]

Показники	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
Активи (усього)	1336358	1360764	1494460	1822814	2 053 928
Активи в іноземній валюті	506533	494820	491855	585349	583717
Загальні активи (не скориговані на резерви)	1848333	1911093	1982628	2209287	2358982
Загальні активи (не скориговані) в іноземній валюті	755091	778722	717422	745788	679420
готівкові кошти	44564	2029	56878	73348	75557
банківські метали	344	344	369	572	384
Кошти в НБУ	37357	1997	76126	2002	34973
Коррахунки, що відкриті в інших банках	96280	86547	118221	176041	172 868
Строкові вклади в інших банках та кредити іншим банкам	28350	1992	1995	2037	60096
Цінні папери	425790	480608	538943	791345	829887
Надані кредити	1042798	1118618	1033 539	963 664	1 065 347
кредити органам державної влади	1517	2865	4724	11545	26 973
кредити суб'єктам господарювання	870302	919054	822020	752503	795 513
кредити фізичним особам	170938	196634	206761	199556	242 633
кредити небанківським фінустановам	42	66	33	60	228
Резерви за активними операціями банків	516985	555871	492069	375459	278 774

Аналіз банківських пасивів показує позитивну тенденцію зростання коштів суб'єктів господарювання (майже в 2 рази), при цьому ще одним позитивним моментом є зростання саме строкових коштів. Але в той же час

строкові вклади інших банків та кредити від інших банків зменшилися до 0 (табл.2.4).

Таблиця 2. 4

Сумарні пасиви українських комерційних банків, млн. грн [31]

Показники	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
Пасиви (усього)	1336358	1360764	1494460	1822814	2 053 928
Капітал	163597	155650	200854	210640	255 678
статутний капітал	495377	465532	470712	479932	481 535
Зобов'язання банків	1172761	1205114	1293606	1612174	1 798 250
Зобов'язання банків в іноземній валюті	613696	587929	568561	647002	613 893
Строкові вклади інших банків та кредити від інших банків	50240				
кошти суб'єктів господарювання	403927	406166	498156	646491	758 434
у т.ч. строкові кошти суб'єктів господарювання	108214	110359	103191	147871	137 413
кошти фізичних осіб	478565	508869	552592	682029	727 022
у т.ч. строкові кошти фізичних осіб	325411	327615	336663	344353	314 026
кошти небанківських фінустанов	22907	23794	26885	34704	41 410
у т.ч. строкові кошти небанківських фінустанов	15225	15224	17397	17573	17926

Тому, можна зробити висновок, що на фоні суттєвого збільшення банківських депозитів кредитування економіки продовжує скорочуватись. Цьому сприяє поточна економічна ситуація. Це і зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів; і ускладнення відносин з основними торгівельними партнерами, і відтік інвестицій.

2.2. Характеристика діяльності і перспективи розвитку OTP Group

OTP Group є одним з найнадійніших фінансових інститутів на ринках Центральної та Східної Європи, що фокусується на обслуговуванні і

задовольняє усі потреби приватних та корпоративних клієнтів у фінансових послугах завдяки універсальній бізнес-моделі. Створена у 1949 році як державний ощадний банк, сьогодні OTP Group об'єднує великі дочірні структури у сфері страхування, нерухомості, факторингу, лізингу, управління активами, інвестиційними та пенсійними фондами. Через свої дочірні структури Група працює на ринках 11 країн – Угорщини, Албанії, Болгарії, Сербії, Румунії, Хорватії, Чорногорії, Росії, Молдови та України та рік за роком посилює свої лідерські позиції.

Стратегічна мета OTP Group – стати найуспішнішою універсальною банківською групою у Центральній та Південній Європі. Крім відкритості до інновацій, секрет успіху OTP Group полягає у тому, що 70 років досвіду та клієнтська база у майже 19 млн осіб, допомагають їй добре розуміти та задовольняти потреби своїх клієнтів. Структура власності банківської групи Акціонерами OTP Group виступають угорські інвестори (27,27%), іноземні компанії та приватні особи, міжнародні організації (71,75%), співробітники OTP Group (0,85%) та урядові організації (0,08%) та інші (0,05%).

На сьогодні 100% власником українського ОТП Банку є угорський OTP Bank Plc. – найбільша фінансова установа Угорщини та лідер ринку із часткою майже 25%. В Україні до групи, крім Банку, входять ОТП Лізинг, ОТП Капітал та ОТП Факторинг. Команда в Україні налічує 3438 співробітників, з них 3205 – працюють в ОТП Банку. ОТП Банк в Україні ОТП Банк – один із найбільших українських банків з іноземним капіталом, визнаний лідер банківського сектору країни. На ринку працює з 1998 року, має стійку репутацію соціально відповідальної надійної та стійкої фінансової установи. ОТП Банк пропонує клієнтам тільки найкращий сервіс та послуги, серед яких кредитні та депозитні продукти, страхування, управління активами, лізинг і факторинг, корпоративний та інвестиційний банкінг. У 2020 році ОТП Банк продовжив гармонійне збільшення обсягів портфелів роздрібною і корпоративного сегменту. Банк також продовжує стратегію

інвестування в ІТ-сферу та діджиталізацію клієнтських сервісів для приватних і корпоративних клієнтів.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП Банк» (надалі – «Банк») є банком зі 100% іноземним капіталом. 1 червня 2006 року було підписано угоду про продаж 100% акцій Банку угорському Відкритому акціонерному товариству «Національний Ощадний і Комерційний Банк» (надалі – «OTP Bank Plc.» або «Материнський Банк»). Дозвіл Антимонопольного Комітету України було отримано 15 серпня 2006 року. Згідно з рішенням Комісії Національного банку України (надалі – «НБУ») з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 2 жовтня 2006 року №266 OTP Bank Plc. отримав дозвіл НБУ на придбання 100% акціонерного капіталу Банку. 7 листопада 2006 року до державного реєстру банків здійснено запис про реєстрацію редакції статуту Закритого акціонерного товариства «ОТП Банк» у зв'язку зі зміною назви Банку з Акціонерний комерційний банк «Райффайзенбанк Україна» на Закрите акціонерне товариство «ОТП Банк». Ця подія відбулась після завершення процедури придбання OTP Bank Plc. Акціонерного комерційного банку «Райффайзенбанк Україна», що був заснований на підставі Договору про створення та діяльність Акціонерного комерційного банку «Райффайзенбанк Україна» від 13 листопада 1997 року та рішення Установчих зборів Банку від 28 листопада 1997 року. На виконання вимог Закону України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року (зі змінами) та у відповідності з рішенням Загальних зборів акціонерів від 23 квітня 2009 року (Протокол №53) Закрите акціонерне товариство «ОТП Банк» змінило своє найменування на ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП Банк». У відповідності з Рішенням Загальних зборів акціонерів від 5 квітня 2018 року (Протокол №77) ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП Банк» змінило тип акціонерного товариства АТ «ОТП Банк» з публічного на приватне та відповідно змінено найменування на - АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП БАНК».

Юридична адреса та місцезнаходження Банку: Україна, 01033, м. Київ, вул. Жилянська, 43. Країна реєстрації – Україна. Банк у своїй діяльності керується Законами України «Про банки та банківську діяльність», «Про акціонерні товариства», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, іншим чинним законодавством України, а також нормативно-правовими актами НБУ та інших органів виконавчої влади.

Учасник (акціонери) Банку. Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років єдиним акціонером Банку виступає OTP Bank Plc. («ОТП Група»), юридична особа за законодавством Угорщини, розташована за адресою: Угорщина, 1051, м. Будапешт, вул. Надор, 16.

Материнський Банк OTP Bank Plc. є універсальним банком з повним спектром послуг для корпоративних і приватних клієнтів. ОТП Група є провідною фінансовою групою на угорському банківському ринку, яка надає послуги у сфері страхування, нерухомості, факторингу, лізингу та управління інвестиційними та пенсійними фондами. OTP Bank Plc. був заснований в 1949 році як державний ощадний банк. Наприкінці 1990 року банк було реорганізовано в публічну компанію з обмеженою відповідальністю та перейменовано у Національний Ощадний і Комерційний банк. Після приватизації, що розпочалася в 1995 році, частка держави в капіталі банку зменшилась до однієї привілейованої («золотої») акції. Наразі більшою частиною акцій банку володіють вітчизняні та іноземні інвестори – приватні та інституційні.

Організаційна структура Банку. Банк здійснює свою діяльність за допомогою регіональної мережі, що складається із 86 безбалансових операційних відділень (2019: 88 відділень) (на базі чотирьох з них працюють регіональні дирекції, зареєстровані НБУ), та регіональної дирекції Київського регіону, створеної в організаційній структурі Головного офісу Банку.

Станом на 31 грудня 2020 року кількість працівників Банку становить 3,205 осіб. (2019: 3,362 осіб). Ліцензії та дозволи Банку. На підставі ліцензії НБУ №191 від 5 жовтня 2011 року Банк надає повний спектр банківських послуг. Відповідно до чинного законодавства і на підставі відповідних ліцензій Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Банк може здійснювати депозитарну діяльність зберігача цінних паперів та професійну діяльність на фондовому ринку з торгівлі цінними паперами: брокерську діяльність, дилерську діяльність та андеррайтинг. Банк не здійснює діяльність у сфері матеріального виробництва, торгівлі, страхування, крім виконання функцій страхового посередника. Банк є повним учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. [32]

2.3. Аналіз ефективності кредитної діяльності банку

Метою банківського бізнесу є отримання прибутку за рахунок вмілого, раціонального та безпечного вкладення банківського капіталу. Основна робота з організації кредитного процесу в банку включає такі етапи: формування портфеля кредитних заявок; проведення переговорів із потенційним клієнтом; прийняття рішення про доцільність надання кредиту та його форму; оформлення кредитної справи; робота з клієнтом після отримання ним позики; повернення кредиту з процентами і закриття кредитної справи.

Розглянемо темпи зростання активів банку і їх структурні зміни (табл.2.6).

Як видно з даних табл.2.5, темп зростання активів банку дещо сповільнився. Так у 2019 році активи банку зросли більше ніж на 35%, а у 2020 році – лише на 12%. При цьому темпи зростання кредитів наданих клієнтам складають відповідно – 15.5% у 2019 році, 9.1% - у 2020 році. Це свідчить про те, що темпи зростання активів загалом випереджають темпи

зростання наданих кредитів клієнтам банку. А це означає, що питома вага кредитів в загальній сумі активів падає. І це є негативною тенденцією, яка негативно впливає на величину процентного доходу банку.

Крім того, порівняння темпів зростання депозитів банку з темпами зростання кредитів, свідчить про наступне: темпи зростання рахунків клієнтів банку у 2019 році склали 30.7%, у 2020 році - 34.9%; така ситуація свідчить про недостатню активність кредитної політики банку.

Таблиця 2.5

Динаміка активів і пасивів банку, тис. грн.[35,36,37]

Показник	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
АКТИВИ			
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	2320458	3 139 593	3 510420
Кошти в банках	2 507 127	4 308 470	13 628 078
Кредити клієнтам	22 059052	25469028	27 797 157
Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	1 102 220	3 631 783	6 606 201
Інвестиції, що оцінюються за амортизованою собівартістю	3 677 428	7 212 296	5 901 418
Інвестиції в дочірню компанію		139 143	139 143
Основні засоби та нематеріальні активи	478 898	570 535	736 439
Активи з права користування	-	191 946	448 590
Поточні активи з податку на прибуток	127 402	5137	5163
Відстрочені активи з податку на прибуток	177315	38 747	76 544
Інвестиційна нерухомість	39 381	28 152	27 857
Інші активи	267 857	233 118	224 139
ВСЬОГО АКТИВІВ	32 757 138	44 828 805	58 962 006
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків та інших фінансових установ	441	567 801	399
Рахунки клієнтів	26 855 632	35 094 301	47 337 814
Орендні зобов'язання	-	174 425	450 684
Поточні зобов'язання з податку на прибуток	-	84 827	81 304
Інші зобов'язання	646 259	793 970	996 963
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	27 502 332	36 715 324	48 867 164
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	6 186 023	6 186 023	6 186 023
Емісійний дохід	405 075	405 075	405 075
Інший додатковий капітал	1 236 294	1 236 294	1 236 294
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	67 683	71 001	125 999
Нерозподілений прибуток/(накопичений дефіцит)	(2 640 269)	215 088	2 141 451

ВСЬОГО КАПІТАЛУ	5 254 806	8 113 481	10 094 842
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ	32 757 138	44 828 805	58 962 006

З кожним роком зростає розрив між сумою залучених коштів клієнтів і наданими кредитами:

2018 рік: 26 855 632-22 059052= 4 826 580 тис. грн.

2019 рік: 35 094 301-25 469 028 = 9 625 273 тис.грн.

2020 рік: 47 337 814- 27 797 157 = 19 540 657 тис. грн.

Таким чином, втрачаються можливості додаткового отримання процентного доходу банку. Якщо розглянути структуру рахунків клієнтів, то можна відмітити досить невелику частину саме строкових депозитів, які є найбільш привабливими для банку(табл.2.6).

Таблиця 2.6

Структура рахунків клієнтів банку[35,36,37]

Статті	2018	2019	2020
Рахунки до запитання	22 703 028	29 946 722	42 255 518
Строкові депозити	4 152 604	5 455 204	5 583 004
Рахунки клієнтів	26 855 632	35 094 301	47 838 522

Від структури і якості кредитного портфеля банку в значній мірі залежить його стабільність, репутація та фінансовий успіх. Тому банку необхідно аналізувати якість позик, проводити незалежні експертизи великих кредитних проектів і заходів, виявляти випадки відхилення від законної кредитної політики.

Аналіз структури кредитно-інвестиційного портфелю банку свідчить про те, що банк нарощує кошти в банках та інвестицій в цінні папери. При цьому процентні доходи за інвестиціями, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід складають 127 049 тис. грн у 2020 році

і 99 972 тис. грн. у 2019 році і 14 808 тис. грн. у 2018 році відповідно (табл.2.7).

Аналіз табл.2.7 показав, що зростання інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід в 6 разів порівняно з 2018 роком забезпечив зростання нарахованих процентів по ним у 8 разів, в той час, як зростання інвестицій, що оцінюються за амортизованою собвартістю в 1.5 рази призвело до зменшення нарахованих процентів по ним в 5 разів в порівнянні з 2018 роком. Це свідчить про зниження доходності державних боргових цінних паперів, що оцінюються за амортизованою собвартістю.

Таблиця 2.7

Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід [35,36,37]

Показник	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід			
Боргові цінні папери			
Державні	1 133 150	3 647 425	6 710 631
Корпоративні та банківські	734	730	953
Боргові цінні папери, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	1 133 884	3 648 155	6 711 584
Резерв на покриття очікуваних кредитних збитків	(31 664)	(35 690)	(109 327)
Всього інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	1 102 220	3 612 465	6 602 257
Нараховані проценти	14 808	99 972	127 049
Інвестиції, що оцінюються за амортизованою собвартістю			
Державні боргові цінні папери	3 677 428	7 212 296	5 901 418
Нараховані проценти	7 440	12 314	1 418

Частка портфелю кредитів корпоративного бізнесу протягом року зросла до 70% кредитного портфелю банку. Кредитна якість портфелю кредитів, наданих корпоративним клієнтам, продовжує покращуватися.

Структура кредитного портфелю банку показана в табл.2.8.

За результатами табл.2.8 можна зробити висновок про те, що найбільша частина кредитів припадає на кредити юридичних осіб (від 63% у 2018 році до 68% у 2020 році від загальної суми кредитування).

З 10 березня 2020 року норми обов'язкових резервів банків залежить від валюти залучених коштів, а не від їхньої строковості, як було. Для гривневих коштів встановлено нульову ставку резервування, а для валютних – 10%. Це сприяє двом стратегічним цілям Національного банку – активізації банківського кредитування та дедоларизації економіки.

Таблиця 2.8

Структура кредитного портфелю банку [35,36,37]

Показник	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
Кредити юридичним особам та фізичним особам-підприємцям	17 495 830	18 008 447	21 393 884
Споживчі кредити фізичним особам	6 106 219	7 989 370	8 197 852
Іпотечні кредити фізичним особам	3 359 928	2 420 805	1 371 488
Заборгованість за фінансовою орендою	583 837	542 564	385 275
Кредити, що надані за операціями РЕПО	184 113	696 130	-
Інші кредити фізичним особам	1 287	4 022	3 478
Всього кредитів клієнтам до вирахування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків	27 731 214	29 661 338	31 351 977
За вирахуванням резерву на покриття очікуваних кредитних збитків	(5 672 162)	(4 349 945)	(3 713 784)
За вирахуванням резерву на	22 059 052	25 469 028	27 797 157

покриття очікуваних кредитних збитків			
---------------------------------------	--	--	--

У досліджуваного банку із зростанням суми кредитів резерви на покриття очікуваних кредитних збитків щорічно зменшуються. Така зміна обумовлена зміною у вимогах до обов'язкового резервування банкам і сприяє зростанню кредитного портфелю банку.

З огляду на галузеву структуру портфелю корпоративних кредитів, частка позик, наданих підприємствам сфери торгівлі, стабілізувалась на рівні близько 40% (рис.2.1).

Рис.2.1. Структура портфелю корпоративних кредитів

Активно розвивається сектор сільського господарства, частка якого вже досягла позначки в 17% та майже зрівнялась з часткою сфери виробництва, яка в 2020 році зменшилась до нижче 20%.

При цьому частка індустрій, яким притаманна найбільша волатильність та схильність до змін бізнес-циклів, а саме будівництва, операцій з нерухомістю та видобувної галузі і металургії, зменшується до менш ніж 10% портфелю.

Ці галузі економіки продовжують залишатися серед індустрій, обсяг кредитування яких має певні обмеження в кредитній політиці банку.

Можна відмітити, темпи зростання споживчих кредитів фізичним особам за останні 3 роки складають 34.3% і значно випереджають темпи

зростання виданих кредитів юридичним особам, що в майбутньому може змінити існуючий розподіл кредитів між юридичними та фізичними особами (табл.2.8).

Якість портфелю споживчих кредитів несуттєво погіршилася у 2020 році, проте частка проблемних кредитів не перевищила 4% обсягу портфелю.

Продовжили стрімко зростати кредитні ліміти на картках, станом на кінець 2020 року 39% портфелю споживчих кредитів складала саме залишки за кредитними лімітами на картках.

Приріст залишків за лімітами на кредитні картки за 2020 рік становив близько 757 млн грн, в яких частка проблемних кредитів становила близько 4% портфелю.

Частка портфелю готівкових кредитів незначно зросла до 19% обсягу портфелю, якість якого залишається на допустимому рівні – частка проблемної заборгованості не перевищує 3% його обсягу.

Продовжив зростати й обсяг автокредитів, що становлять 6.8% портфелю споживчих кредитів.

При цьому якість нового портфелю була на дуже високому рівні: портфель автокредитів виявився найменш чутливим до негативних наслідків пандемії.

Майже всі кредити (понад 99% від кредитів клієнтам) надано компаніям, які ведуть свою діяльність в Україні, що представляє собою значну географічну концентрацію в одному регіоні.

Проаналізуємо ефективність кредитної діяльності банку на основі коефіцієнтів оцінки ефективності діяльності комерційного банку:

- норми прибутку на капітал (рентабельність капіталу);
- рентабельність активів;
- чистий спред;
- чиста процентна маржа.

Норма прибутку на капітал (R_k) характеризується величиною чистого прибутку, що припадає на кожен гривню капіталу, використаного у відповідному періоді:

$$R_k = \text{ЧП} / K * 100\% \quad (2.1),$$

Де ЧП – чистий прибуток банку

K – власний капітал

Наступний коефіцієнт - рентабельність активів (R_a) – застосовується для загальної оцінки ефективності використання активів (майна) комерційного банку. Цей показник визначає рівень чистого прибутку по відношенню до загальних активів, які сприяли отриманню прибутку:

$$R_a = \text{ЧП} / A * 100\% \quad (2.2),$$

де ЧП – чистий прибуток

A – загальні активи банку

На рентабельність активів впливає, крім прибутку, ще і розмір активів банку. Низька рентабельність активів може бути спричинена їх завищеним обсягом та високою питомою вагою «витратних активів», при низькій питомій вазі доходних активів.

Наступний показник – чиста процентна маржа (ЧПМ) – дозволяє оцінити здатність банку утворювати чистий процентний доход, використовуючи загальні активи. До деякої міри, можна вважати, що цей показник характеризує ефективність структури активів банку. Чиста процентна маржа обчислюється як відношення чистого процентного доходу (Π_1) до загальних активів банку (A):

$$\text{ЧПМ} = \Pi_1 / A * 100\%, \text{ або } \text{ЧМП} = (D_1 - B_1) / A * 100\% \quad (2.3),$$

де Π_1 – чистий процентний доход, D_1 – процентний доход,

A – загальні активи, B_1 – процентні витрати.

Чистий спред (ЧС) дозволяє оцінити різницю між рівнем процентних доходів (D_1) і процентних витрат (B_1), віднесених відповідно до залишків виданих позик ($A_{\text{процент}}$) і залучених на платній основі депозитів (Π_D):

$$\text{ЧС} = (\text{Д1} / \text{Апроцент} * 100\%) - (\text{В1} / \text{ПД} * 100\%) \quad (2.4)$$

Рентабельність активів (ROA) — відношення чистого прибутку до середнього за період розміру суммарних активів.

$$\text{ROA} = \text{Чистий прибуток} / \text{Активи} * 100 \% \quad (2.5)$$

Рентабельність власного капіталу (ROE) — відношення чистого прибутку до середнього за період розміру власного капіталу.

$$\text{ROE} = \text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал} * 100 \% \quad (2.6)$$

Для визначення показників ефективності діяльності АТ «ОТР банк» використаємо дані звітів про прибуток банку, наведені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Звіт про прибутки і збитки та інші сукупні доходи, тис. грн.[35,36,37]

Показник	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
Процентні доходи	4 133 371	5 092 574	4 962 915
Процентні витрати	(1 226 343)	(1 653 327)	(1 386 122)
Чистий процентний дохід до формування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	2 907 028	3 439 247	3 576 793
Комісійні доходи	1 445 122	1 696 120	1 684 106
Комісійні витрати	(297 109)	(393 261)	(506 572)
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою та банківськими металами	152 096	258 222	295 785
Чистий прибуток від операцій з похідними фінансовими інструментами	164 224	81 431	89 887
Чистий прибуток від інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	5 570	43 502	79 306
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	(20 320)	(12 884)	(18 917)
Формування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за активами, за якими нараховуються проценти	(393 928)	(145 694)	(836 210)
Формування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за іншими операціями	4 344	(46 447)	(202 707)
Інші доходи	97 632	162 643	104 883
Чистий непроцентний дохід	1 157 591	1 643 632	689 561
Операційний дохід	4 064 619	5 082 879	4 266 354
Операційні витрати	1 662 895	(1 988 513)	(2 147 005)
Прибуток до оподаткування	2 401 724	3 094 366	2 119 349
Витрати з податку на прибуток	(427 414)	(557 610)	(385 627)

Чистий прибуток за рік	1 974 310	2 536 756	1 733 722
Статті, які в подальшому можуть бути рекласифіковані до складу прибутків або збитків:			
Зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	65 465	(17 087)	63 364
Інші сукупні доходи/(збитки)	65 465	(17 087)	63 364
ВСЬОГО СУКУПНИХ ПРИБУТКІВ ЗА РІК	2 039 775	2 519 669	1 797 086
Середньозважена кількість простих акцій в обігу	499 238	499 238	499 238
Прибуток на акцію	3,955	5,081	3,473

Результати розрахунків показників ефективності діяльності АТ «ОТР банк» за період з 2018 року по 2020 рік наведено в табл.2.10.

Таблиця 2.10

Показники ефективності діяльності АТ «ОТР банк»
за період з 2018 року по 2020 рік, тис. грн

Показник	2018	2019	2020
Процентні доходи	4 133 371	5 092 574	4 962 915
Процентні витрати	(1 226 343)	(1 653 327)	(1 386 122)
Чистий процентний дохід	2 907 028	3 439 247	3 576 793
Залишки виданих позик	22 059052	25469028	27 797 157
Доходність кредитного портфелю,%	13.18	13.50	12.87
Депозити, залучені на платній основі	26 855 632	35 094 301	47 337 814
Чистий прибуток	1 974 310	2 536 756	1 733 722
Власний капітал	5 254 806	8 113 481	10 094 842
Всього зобов'язань	27 502 332	36 715 324	48 867 164
Чиста процентна маржа,%	8.87	7.67	6.07
Чистий спред,%	14.17	15.28	14.93
Рентабельність активів (ROA),%	6.027	5.659	2.940
Рентабельність власного капіталу (ROE),%	37.572	31.266	17.174

Як видно з розрахунків (табл.2.10), банк має невисоку рентабельність активів. Рентабельність власного капіталу, достатньо висока на початку періоду, що підлягав аналізу, але має негативну тенденцію до зниження (достатньо значного за останній рік), що свідчить про недостатньо ефективне управління активами та пасивами банку.

Чистий процентний дохід збільшився майже на 20%, депозити, залучені на платній основі збільшились на 76% при збільшенні суми виданих кредитів лише на 27%, що свідчить про недостатню кредитну активність банку.

Розглянемо першу групу коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість банку. Для цього спочатку визначимо, з нашого погляду, найважливіші з них, приведемо алгоритм їх розрахунку та розкриємо їх економічний зміст. Після цього на основі даних балансу, розрахуємо вибрані показники, проаналізуємо їх рівень, тенденції і зробимо висновок про рівень фінансової стійкості банку.

Основними коефіцієнтами, які характеризують фінансову стійкість банку, є:

- коефіцієнт надійності – співвідношення власного капіталу до залучених коштів. Рівень залежності банку від залучених коштів;
- коефіцієнт фінансового важеля – співвідношення зобов'язань банку і капіталу, розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку;
- коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів – розкриває достатність сформованого власного капіталу (К) в активізації та покритті різних ризиків;
- коефіцієнт захищеності власного капіталу – співвідношення капіталізованих активів і власного капіталу. Показує, яку частину капіталу розміщено в нерухомість (майно);

– коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом – сигналізує про захист дохідних активів (що чутливі до зміни процентних ставок) мобільним власним капіталом;

– коефіцієнт мультиплікатора капіталу – ступінь покриття активів (акціонерним) капіталом [14,15].

Розрахуємо дані коефіцієнти за даними річної фінансової звітності банку (табл.2.11).

Коефіцієнт надійності банку за аналізований період складає :

$$K_{над} = \frac{Ka}{З} \quad (2.7)$$

де, Ка – капітал;

З – зобов'язання;

Таблиця 2.11

Коефіцієнти фінансової стійкості банку

Показник	2018	2019	2020
Загальні активи	32 757 138	44 828 805	58 962 006
Чистий прибуток	1 974 310	2 536 756	1 733 722
Статутний капітал банку	6 186 023	6 186 023	6 186 023
Власний капітал	5 254 806	8 113 481	10 094 842
Всього зобов'язань	27 502 332	36 715 324	48 867 164
Коефіцієнт надійності банку,%	20.09	22.10	20.66
Коефіцієнт фінансового важеля	4.98	4.51	4.84
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	16.04	18.10	17.12
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	5.93	5.53	5.84

З розрахованих даних видно, що коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0 %) за аналізований період завжди перевищував 20%.

Таким чином, банк має високу забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність, тобто він досяг того рівня, за якого не залежить від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку, бо має вдосталь своїх, дешевших, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції. Але у банку є проблема значного перевищення залучених коштів над виданими кредитами.

Коефіцієнт фінансового важеля складає:

$$K_{фв} = \frac{З}{Ка} \quad (2.8)$$

де, З – зобов'язання ;

К – капітал.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів становить:

$$K_{ука} = \frac{Ка}{Аз} \quad (2.9)$$

де, Ка – капітал;

Аз – загальні активи

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів за аналізований постійно перевищує оптимальне значення (не менше 10 %) і знаходиться в межах 16-18.1%.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу складає:

$$K_{мк} = \frac{А}{Ак} \quad (2.10)$$

де, А – активи;

Ак – акціонерний капітал;

Що стосується коефіцієнта мультиплікатора капіталу, який характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то за оптимального співвідношенні 10,0—15,0 разів за період 2018-2020р.р. він знаходився нижче оптимального значення на рівні 5-6.

Найбільш позитивний фактор, це наявність чистого прибутку, який навіть у кризовий період хоча і знизився, але не набагато менше, чим у інших банків (у яких фінансові результати – збитки).

Розкриємо методику аналізу ділової активності на основі коефіцієнтного методу.

Проаналізувавши системи коефіцієнтів, що їх рекомендує методична література для аналізу ділової активності банку, відібрано такі з них, які найбільшою мірою і прямо, а не побічно розкривають рівень використання пасивів і активів [8,9,21,31].

Дані аналізу ділової активності банку на основі коефіцієнтного методу наведені в табл.2.12.

Таблиця 2.12

Коефіцієнти активності банку

Показник	2018	2019	2020
Загальні активи	32 757 138	44 828 805	58 962 006
Залишки виданих позик – Кредити надані клієнтам	22 059052	25469028	27 797 157
Депозити, залучені на платній основі- Рахунки клієнтів	26 855 632	35 094 301	47 337 814
Всього зобов'язань	27 502 332	36 715 324	48 867 164
Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	0.820	0.783	0.803
Коефіцієнт активності залучення строкових коштів	0.127	0.127	0.094
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи- коефіцієнт ресурсної ліквідності	0.9147	0.8493	0.8751

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	0.821	0.726	0.587
Коефіцієнт рівня дохідних активів	0.745	0.665	0.703

Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів становить:

$$K_{зк} = \frac{K_з}{П_з} \quad (2.11)$$

де, $K_з$ – залучені кошти;

$П_з$ – загальні пасиви;

У цілому рівень ділової активності щодо залучення ресурсів зі сторони характеризує коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів, який, як бачимо, має тенденцію до невеликого зниження.

Рівень даних показників знаходиться в межах нормального (оптимальне значення 0,70). Підвищення показника говорить про збільшення кількості платоспроможних позичальників з ліквідною заставою.

Коефіцієнт активності залучення строкових коштів становить:

$$K_{ск} = \frac{Д_с}{П_з} \quad (2.12)$$

де, $Д_с$ – депозити строкові; $П_з$ – пасиви загальні.

Коефіцієнт залучення коштів на строкові депозити збільшується на 0,12 пункти, що є наслідком стабілізації та відновлення діяльності банку після фінансово-економічної кризи.

Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів :

$$K_{з\text{мбк}} = \frac{М_к}{П_з} \quad (2.13)$$

де $М_к$ – межбанківські кредити;

$П_з$ – загальні пасиви.

Обсяг міжбанківських кредитів незначний, за останні роки не перевищував 1%.

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи:

$$K_{зкда} = \frac{Ad}{Зк} \quad (2.14)$$

де, Ад – дохідні активи;

Зк – залучені кошти.

Рівень включення залучених коштів в дохідні активи був достатньо високим(85%-92%).

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель:

$$K_{дскр} = \frac{Кп}{Дс} \quad (2.15)$$

де Кп – кредитний портфель;

Дс – депозити строкові/ або рахунки клієнтів.

За аналізований період цей показник знаходиться в межах від 58% до 82%, що свідчить про високу активність у створенні кредитного портфеля як залученими на строкових засадах депозитами, так і в цілому за рахунок залучених коштів.

Коефіцієнт рівня дохідних активів :

$$K_{да} = \frac{Да}{За} \quad (2.16)$$

де Да – дохідні активи; За – загальні активи.

Ділова активність активів характеризується рівнем вкладень ресурсів банку в дохідні активи, кредитний портфель, у цінні папери і розкриває як досягнутий рівень, так і можливості банку в даний період.

Ліквідність комерційного банку — це можливість і здатність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами і різними контрагентами в аналізованих періодах. Ліквідність балансу як ступінь покриття зобов'язань активами і ліквідність самих активів забезпечується дотриманням насамперед обов'язкових економічних нормативів Національного банку України.

З метою забезпечення стабільної діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками Національний банк України згідно з Інструкцією —Про порядок регулювання діяльності банків в Україні встановив 13 обов'язкових нормативів, серед яких:

- нормативи капіталу: мінімального розміру регулятивного капіталу; адекватність регулятивного капіталу; адекватність основного капіталу;
- нормативи ліквідності;
- нормативи кредитного ризику: максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента; великих кредитних ризиків; максимального розміру кредитів, гарантій і поручительств, наданих одному інсайдеру; максимального сукупного розміру кредитів, гарантій і поручительств, наданих інсайдерам;
- нормативи інвестування: інвестування в цінні папери окремо за кожною установою; загальної суми інвестування; норматив ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку.

Всі ці показники, як правило, носять статистичний характер. Дотримання або порушення нормативів свідчить про несвоєчасне прийняття банком управлінських рішень. Якщо виходити з тих позицій, що рівень нормативу встановлюється для захисту банку від виникнення ризикових ситуацій, то для кожного нормативу можна визначити вид ризику, якого можна уникнути:

Н2 – норматив адекватності регулятивного капіталу - ризик неповернення банківських активів, перекладання кредитного ризику банком на кредиторів/вкладників;

Нормативи ліквідності - нездатність миттєво мобілізувати кошти для розрахунку за рахунками до запитання, незбалансованість термінів і сум ліквідних активів та зобов'язань банку;

Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента - ризик невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань;

Н8 – норматив великих кредитних ризиків - концентрація кредитного ризику за групою контрагентів.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності:

$$K_{мл} = \frac{A_{ал}}{Зп}, \quad (2.17)$$

де $A_{ал}$ – абсолютно ліквідні активи (суми коштів на кореспондентському рахунку в НБУ та в касі банку);

$Зп$ – поточні зобов'язання.

Під первинними резервами слід розуміти касу і прирівняні до неї кошти, кореспондентський рахунок в Національному банку, кореспондентський рахунок в інших банках, тобто це високоліквідні активи, безпосередньо пов'язані з миттєвою ліквідністю. Очевидно, що первинні резерви з огляду на високу ліквідність практично не приносять доходу (за винятком випадків виплати процентів за залишками на кореспондентських рахунках у банкахкореспондентах), тому питома вага даних активів щодо сумарних активів повинна відповідати виконанню нормативу миттєвої ліквідності, вирішенню дилеми прибутковість – ліквідність. Первинні резерви покликані своєчасно задовольняти всі зобов'язання банку, тобто бути джерелом банківської ліквідності. Під вторинними резервами розуміють державні цінні папери. Вони мають високий ступінь ліквідності і представляють інтерес з точки зору дохідності. Такий умовний поділ на первинні та вторинні резерви визначається самостійно плановоекономічним відділом на основі власних оцінок ситуації, даних активів і доцільності.

До поточних зобов'язань відносяться: кошти НБУ в банку, кошти до запитання інших банків, строкові депозити інших банків, кошти бюджету та позабюджетних фондів України, кошти на поточних рахунках клієнтів банку. Нормативне значення показника має бути не менше 20%.

Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку:

$$K_{зл} = \frac{A_з}{З} \quad (2.18)$$

де A_3 – загальні активи;

Z – усього зобов'язання.

Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів:

$$K_{лр} = \frac{A_{вл}}{A_r} \quad (2.19)$$

де $A_{вл}$ – високоліквідні активи;

A_r – робочі активи.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань:

$$K_{лр} = \frac{A_d}{Z} \quad (2.20)$$

де, A_d – доходні активи; Z – зобов'язання.

Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої ліквідності):

$$K_{лспів} = \frac{K}{D} \quad (2.21)$$

де K – кредити, D – депозити.

Коефіцієнти ліквідності банку представлені в табл.2.13.

Таблиця 2.13

Коефіцієнти ліквідності банку

Показник	2018	2019	2020
Загальні активи	32 757 138	44 828 805	58 962 006
Залишки виданих позик – Кредити надані клієнтам	22 059052	25469028	27 797 157
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	2320458	3 139 593	3 510420
Кошти в банках	2507127	4 308 470	13 628 078
Відстрочені активи з податку на прибуток	177315	38 747	76 544
Всього зобов'язань	27 502 332	36 715 324	48 867 164
Депозити, залучені на платній основі- Рахунки клієнтів	26 855 632	35 094 301	47 337 814
Кошти банків та інших фінансових установ	441	567 801	399
Коефіцієнт миттєвої ліквідності (більше 20%)	21.26	24.87	40.56
Коефіцієнт покриття	100	92.4	94.9

ліквідності(LCR) (більше 40%)			
Коефіцієнт короткострокової ліквідності (більше 20%)	18.0	20.9	36.2

Коефіцієнт миттєвої ліквідності розраховується як співвідношення суми коштів на кореспондентському рахунку в НБУ та в касі банку, необтяжливі депозити в НБУ до поточних зобов'язань:

$$H_5 = \frac{K_{кр} + K_a}{P_p} * 100\%, \quad (2.22)$$

де: $K_{кр}$ - кошти на коррахунку в НБУ;

K_a - кошти в касі;

P_p - поточні зобов'язання.

До поточних зобов'язань відносяться: кошти НБУ в банку, кошти до запитання інших банків, строкові депозити інших банків, кошти бюджету та позабюджетних фондів України, кошти на поточних рахунках клієнтів банку. Нормативне значення показника має бути не менше 20%.

Коефіцієнт поточної ліквідності (H5) визначається як співвідношення активів первинної та вторинної ліквідності до зобов'язань банку з відповідними строками виконання.

До активів первинної та вторинної ліквідності при розрахунку нормативу поточної ліквідності належать:

- готівкові кошти;
- банківські метали;
- кошти на кореспондентських рахунках, які відкриті в Національному банку України та інших банках;
- строкові депозити, які розміщені в Національному банку України та інших банках;
- боргові цінні папери, що рефінансуються Національним банком України, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та у портфелі банку на погашення;

- боргові цінні папери, емітовані Національним банком України в портфелі банку на продаж та у портфелі банку на погашення;
- надані кредити.

До зобов'язань з відповідними строками виконання належать:

- кошти на вимогу;
- короткострокові та довгострокові кредити, одержані від Національного банку України та інших банків;
- кошти бюджету України;
- строкові депозити інших банків та клієнтів;
- цінні папери власного боргу, емітовані банком;
- субординований борг банку;
- зобов'язання і вимоги за всіма видами гарантій, пору к, авалів;
- зобов'язання з кредитування, що надані клієнтам і банкам.

Оптимальне значення має бути не менше ніж 40 %.

До розрахунку нормативу короткострокової ліквідності (Н6) включаються ліквідні активи та короткострокові зобов'язання з початковим строком погашення до одного року.

До ліквідних активів при розрахунку нормативу короткострокової ліквідності включають:

- готівкові кошти;
- банківські метали;
- кошти на кореспондентських рахунках то відкриті в Національному банку України та інших банках;
- короткострокові депозити, що розміщені а Національному банку України та інших банках;
- короткострокові кредити, що надані іншим банкам;
- боргові цінні папери органів державної влади в торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та о портфелі банку до погашення.

До короткострокових зобов'язань включаються:

- кошти на вимогу;

- кошти бюджету України;
- короткострокові кредити, які одержані від Національного банку України та інших банків;
- короткострокові депозити інших банків і клієнтів;
- короткострокові цінні папери власного боргу, емітовані банком;
- зобов'язання за всіма видами гарантій, порук, авалів;
- зобов'язання з кредитування, які надані банкам і клієнтам.

Оптимальне значення нормативу Н6 має бути не менше ніж 20 %.

Нормативи кредитного ризику:

- максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента – Н7 (не більше 25%);
- великих кредитних ризиків – Н8 (не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу);
- максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру – Н9 (не більше 5%);
- максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам – Н10 (не більше 30%).

Станом на 31 грудня 2020 Банк не надавав кредити групам клієнтів, сума яких перевищувала 10% капіталу Банку.

Станом на 31 грудня 2019 років Банк надав кредити трьом групам клієнтів на загальну суму 2,631,293 тисячі гривень, сума кожного з яких окремо перевищувала 10% капіталу Банку.

Висновки до розділу 2

Різноманітність кредитних продуктів ОТП Банку забезпечили значне зростання обсягів фінансування корпоративних клієнтів у 2020 році. До складу таких традиційних і ключових для фінансування секторів економіки, як сільське господарство і пов'язані з ним галузі, оптова і роздрібна торгівля,

харчова і фармацевтична промисловість, увійшли підприємства інформаційної і комунікаційної галузі, ринку нерухомості та інших секторів.

Крім цього, спостерігалось зміщення акцентів у вподобаннях позичальників банку під час вибору валюти фінансування на користь національної валюти. Так, частка кредитів, наданих нашим банком у гривні, зросла на 19% у порівнянні з 2019 роком. Це було обумовлене несприятливими валютними коливаннями, що мали місце на початку 2020 року, а також зниженням вартості кредитних коштів у національній валюті внаслідок наявної надлишкової гривневої ліквідності на фінансовому ринку і суттєвого зменшення облікової ставки Національного банку України.

На основі проведеного аналізу ефективності кредитної діяльності встановлено таке.

1. Банківські ресурси використовуються недостатньо ефективно. Кредитний портфель значно менше депозитного портфелю банку.
2. Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років майже всі кредити (понад 99% від кредитів клієнтам) надано компаніям, які ведуть свою діяльність в Україні, що представляє собою значну географічну концентрацію в одному регіоні.
3. Кредитна якість портфелю кредитів, наданих корпоративним клієнтам, продовжує покращуватися: неproblemна заборгованість перетнула позначку в 90% портфелю кредитів, понад 90% якої, своєю чергою, мають рейтинг «краще» або на рівні «7» за 9-бальною шкалою рейтингування (відповідно, 90% з рейтингом «1-7» за 10-бальною шкалою оцінки кредитного ризику НБУ).
4. Можна відмітити, темпи зростання споживчих кредитів фізичним особам за останні 3 роки складають 34.3% і значно випереджають темпи зростання виданих кредитів юридичним особам, що в майбутньому може змінити існуючий розподіл кредитів між юридичними та фізичними особами.

5. Продовжили стрімко зростати кредитні ліміти на картках. Продовжив зростати й обсяг автокредитів, що становлять 8% портфелю споживчих кредитів. При цьому якість нового портфелю була на дуже високому рівні: портфель автокредитів виявився найменш чутливим до негативних наслідків пандемії.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ

3.1. Формування кредитного портфелю банку

Ефективне функціонування банківської системи України є основою зростання її економіки і соціальної сфери. Тому зростання ефективності банківського сектора є пріоритетним завданням поступального розвитку національної економіки.

Основні напрямки, за якими банки спрямовують залучені ресурси з метою їх прибуткового використання, – це формування збалансованого кредитного портфелю.

ОТР банк пропонує кредитну програму, яка залежить від умов кредитування і типу позичальників [37].

Кредити фізичним особам:

- Продуктова лінійка –Кредит готівкою.

- 1.«Просто так» -річна ставка- 60% без комісій. Термін до 3 років.
- 2.«Всі свої» - для зарплатних клієнтів банку- річна ставка- 45% без комісій. Термін до 3 років.

- Експрес кредити

- 1.Standart -річна ставка- 10%, комісія від 3.3 до 4%.Термін до 2.5 років.
- 2.Експрес XXL- річна ставка- 36%, комісія 0.85%. Термін до 4 років.
3. Big cash- річна ставка- 36%, комісія 0.85%.Термін до 7 років.

- Продуктова лінійка «Універсальний»

1. XXXL - для зарплатних клієнтів банку -річна ставка- 27%, комісія 3%. Термін до 7 років.

- Кредити за програмою лояльності

1. Big cash лояльний – річна ставка- 28.8%, комісія 0.85%.Термін до 7 років.
2. Big cash VIP - для зарплатних клієнтів банку -річна ставка- 18%, комісія 0.85%. Термін до 7 років.

- Продуктова лінійка «Фінансова вакцинація»

- 1.Фінансова вакцина- річна ставка- 39%, комісія 3%.Термін до 5 років.
2. Фінансова вакцина VIP- річна ставка- 29%, комісія 3%.Термін до 7 років.

- Продуктова лінійка Нова будова Універсальний- річна ставка- 27%, комісія 3%.Термін до 7 років.

- Продуктова лінійка Без обмежень

- 1.CLASSIC (автокредити)- річна ставка- 0,01% . Термін 3 міс – комісія - 5.99%.

Термін 3 міс – комісія -5.99%.

Термін 6 міс – комісія -9.99%.

Термін 9 міс – комісія -14.99%.

Термін 12 міс – комісія -18.99%.

Термін 18 міс – комісія -27.99%.

Термін 24 міс – комісія -33.99%.

2. Без обмежень Challenge - річна ставка- 29.9%, комісія 3%. Термін до 3 років.

Кредити готівкою для ФОП:

1. Cash PE loan+ - річна ставка- 36%, комісія 0.85%. Термін до 5 років.

2. Express PE Challenge- річна ставка- 10%, комісія 3.99%. Термін до 3 років.

Кредити для бізнесу:

1. Овердрафт «Гостинний» - річна ставка- 14.9%, комісія 0.5%. Термін до 3 років.

2. Овердрафт «Миттєвий»- річна ставка- 15.9%, комісія 0.5%. Термін до 3 років.

3. Овердрафт «Гарантовані платежі» - річна ставка- 15.5%, комісія 0.2%. Термін до 3 місяців.

4. Агрокредит « Миттєвий»- річна ставка- від 12.%, комісія 0.5%. Термін до 3 років.

ІНШІ - річна ставка- 13.0%, комісія 1.0%. Термін до 5 років.

Зміна суми кредитного портфелю банку відображається у зміні активів банку. Як видно з даних табл.2.5, темп зростання активів банку дещо сповільнився. Так у 2019 році активи банку зросли більше ніж на 35%, а у 2020 році – лише на 12%. При цьому темпи зростання кредитів наданих клієнтам складають відповідно – 15.5% у 2019 році, 9.1% - у 2020 році. Це свідчить про те, що темпи зростання активів загалом випереджає темпи зростання наданих кредитів клієнтам банку. А це означає, що питома вага кредитів в загальній сумі активів падає. І це є негативною тенденцією, яка негативно впливає на величину процентного доходу банку.

Крім того, порівняння темпів зростання депозитів банку з темпами зростання кредитів, свідчить про наступне: темпи зростання рахунків клієнтів банку у 2019 році склали 30.7%, у 2020 році - 34.9%(табл.3.1).

Таблиця 3.1

Темпи зростання депозитів і кредитів банку[35,36,37]

Показник	1.01.2019	1.01.2020	1.01.2021
АКТИВИ	32 757 138	44 828 805	58 962 006
Кредити клієнтам , тис. грн	22 059052	25469028	27 797 157
Темп зростання кредитів		1.155	1.091
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Рахунки клієнтів	26 855 632	35 094 301	47 337 814
Темп зростання депозитів		1.307	1.349
Різниця між сумою депозитів і сумою кредитів	4 796 580	9 625 273	19 540 657
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи- коефіцієнт ресурсної ліквідності	0.9147	0.8493	0.8751
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	0.821	0.726	0.587

В той же час, темпи зростання кредитів відповідно склали 15.5% і 9.1%. По-перше, темп зростання кредитів нижче ніж темп зростання депозитів. По-друге, темп зростання кредитів уповільнився, що тільки збільшує розрив у темпах зростання депозитів і кредитів.

Така ситуація свідчить про недостатню активність кредитної політики банку.

Тому, можна зробити висновок, що на фоні суттєвого збільшення банківських депозитів кредитування економіки продовжує скорочуватись. Цьому сприяє поточна економічна ситуація, що характеризується подальшим занепадом. Це і зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів; і

ускладнення відносин з основними торгівельними партнерами, і відтік інвестицій.

Відновлення позитивної динаміки неможливе без структурних зрушень. Структурні зміни неможливі без інвестиційних процесів, які потребують відновлення фінансової спроможності та позитивних очікувань вітчизняних та закордонних інвесторів.

У банківській сфері зміни пов'язані з розвитком світових фондових ринків та інвестиційної діяльності банків. Вагомий потенціал комерційних банків в активізації кредитної діяльності це намагання всю суму залучених коштів спрямовувати або на видачу кредитів або на купівлю цінних паперів. А ми бачимо, що коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель знизився за останні 3 роки з 0.821 до 0.587.

Різниця між сумою депозитів і сумою кредитів за останні 3 роки збільшилась більш ніж у 4 рази.

Виходячи з цього, пропонується наступне:

- збільшити видачу кредитів за рахунок зменшення кредитної ставки на 1.5%% від її величини (на суму скорочення різниці між сумою коштів клієнтів і кредитів наданих) в цілому на 20%.

3.2. Обґрунтування зниження кредитної ставки. Визначення точки беззбитковості заходу

Враховуючи невикористану можливість видачі кредиту на суму 19 540 657 тис. грн, що складає 70% від існуючого кредитного портфеля і втрачену можливість отримання процентних доходів щорічно в процесі кредитування, пропонуємо для підвищення кредитної активності знизити середню ставку по кредитам на 1,5%.

Наприклад,

за кредитами «Просто так» знизити відсоткову ставку з 60% до 50%, їх питома вага в портфелі знаходиться на рівні 5%;

за кредитами «Універсальний» знизити відсоткову ставку з 27% до 24%, їх питома вага в портфелі знаходиться на рівні 12%;

за кредитами «Експрес» знизити відсоткову ставку з 36% до 30%, їх питома вага в портфелі знаходиться на рівні 12%.

Таким чином, середньозважене зниження відсоткової ставки дорівнює:
 $10 \times 0.05 + 3 \times 0.12 + 6 \times 0.12 = 1.5\%$

Визначимо точку беззбитковості даної пропозиції (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Процентні доходи і процентні витрати банку, тис. грн

Показник	1.01.2021
Процентні доходи	4 962 915
Процентні витрати	(1 386 122)
Чистий процентний дохід до формування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	3 576 793
Різниця між сумою депозитів і сумою кредитів	19 540 657
Кредити клієнтам	27 797 157

Визначимо, при якому зростанні кредитного портфелю ми досягнемо точки беззбитковості, враховуючи, що процентні витрати залишаться незмінними, тому що депозитний портфель не зміниться.

Спочатку визначаємо доходність(загальну) кредитного портфелю за звітний період:

$$Дзв = \frac{ПД}{КП}, \quad (3.1)$$

де ПД – процентні доходи, тис. грн;

КП – сума кредитного портфелю, тис. грн.

$$Дзв = 4\,962\,915 / 27\,797\,157 = 0.1785 \text{ або } 17.85\%$$

Тоді запропонована ставка кредитування дорівнює на 1.5% менше.
Отже 16.35%.

Маємо рівняння:

$$\frac{\text{ПДзв} - \text{ПВзв}}{\text{КПзв}} = \frac{\text{КПзв} \times \text{Тр} \times \text{Кст} - \text{ПВзв}}{\text{КПзв} \times \text{Тр}}$$

$$\frac{4962915 - 1386122}{27797157} = \frac{27797157 \times \text{Тр} \times 0.1635 - 1386122}{27797157 \times \text{Тр}}$$

$$\text{Тр} = 1.15$$

Тобто, при збільшенні суми кредитного портфелю на 15%, процентні доходи при зменшенні середньої ставки кредитування на 1.5% не зміняться, що забезпечить беззбитковість даного заходу.

Ми передбачаємо зростання суми кредитного портфелю на 20%. При цьому частка вищенаведених кредитів збільшиться у 2 рази.

Очікувані процентні доходи (ПДочік) складуть:

$$\text{ПДочік} = 27\,797\,157 \times 1.2 \times 0.1635 = 5\,908\,285.7 \text{ тис. грн.}$$

Очікувані процентні витрати не зміняться і складуть 1386 122 тис. грн.

Чистий процентний дохід очікуваний дорівнює:

$$\text{ЧПДочік} = 5\,908\,285.7 - 1386\,122 = 4\,522\,163.7 \text{ тис. грн.}$$

Чистий процентний дохід збільшився порівняно із звітним роком в 1.264 рази.

3.3. Розрахунок прогнозних показників вдосконалення кредитного портфелю банку

Представляємо фінансовий результат запропонованих заходів, таблиця 3.3.

Таблиця 3.3

Фінансовий результат від впровадження заходу

Показник	2020	Прогноз
Чистий процентний дохід	3 576 793	4 522163,7
Залишки виданих позик	27 797 157	33 356 588

Депозити, залучені на платній основі	47 337 814	47 337 814
Інші доходи	104 883	104 883
Чистий непроцентний дохід	689 561	689 561
Операційний дохід	4 266 354	4 266 354
Прибуток до оподаткування	2 119 349	9582961,7
Витрати з податку на прибуток	(385 627)	1724933.1
Чистий прибуток	1 733 722	7 858 028.6

Для перевірки ефективності запропонованих заходів необхідно визначити показники ефективності діяльності банку:

- чистий процентний дохід;
- чисту процентну маржу;
- рентабельність активів;
- рентабельність власного капіталу.

Нові розрахункові значення фінансових показників за оптимальної структури кредитного портфелю приведені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Прогнозні показники ефективності діяльності АТ «ОТР банк»

Показник	2020	Прогноз
Чистий процентний дохід	3 576 793	4 522163,7
Чистий прибуток	1 733 722	7 858 028.6
Чиста процентна маржа,%	6.07	8.86
Чистий спред,%	14.92	14.93
Рентабельність активів (ROA),%	2.940	13.33
Рентабельність власного капіталу (ROE),%	17.174	77.84

Порівняємо ці показники з фактичними показниками ефективності роботи банку за минулі роки і зробимо висновки:

Чиста процентна маржа збільшилась до 8.86%. Ці зміни відбулись за рахунок зростання процентного доходу банку. Рентабельність активів зросла до 13.33%, а рентабельність власного капіталу – до 77.84%.

Коефіцієнти фінансової стійкості банку не змінились, тому що структура пасивів не змінювалась і загаль валюта балансу банку теж (табл.3.5).

Таблиця 3.5

Коефіцієнти фінансової стійкості банку

Показники	2020	Прогноз
Коефіцієнт надійності банку,%	20.66	20.66
Коефіцієнт фінансового важеля	4.84	4.84
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	17.12	17.12
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	5.84	5.84

Висновки до розділу 3

Ефективне функціонування банківської системи України є основою зростання її економіки і соціальної сфери. Тому зростання ефективності банківського сектора є пріоритетним завданням поступального розвитку національної економіки.

Вагомий потенціал комерційних банків в активізації кредитної діяльності це намагання всю суму залучених коштів спрямовувати або на видачу кредитів або на купівлю цінних паперів. Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель нашого банку знизився за останні 3 роки з 0.821 до 0.587.

Різниця між сумою депозитів і сумою кредитів за останні 3 роки збільшилась більш ніж у 4 рази. Це є негативна тенденція.

Виходячи з цього, обґрунтування структури і обсягів кредитних операцій наступне:

- збільшити видачу кредитів за рахунок зменшення кредитної ставки на 1.5%% від її величини (на суму скорочення різниці між сумою коштів клієнтів і кредитів наданих) в цілому на 20%.

Було визначення точку беззбитковості даного заходу. Тобто, при збільшенні суми кредитного портфелю на 15%, процентні доходи при зменшенні середньої ставки кредитування на 1.5% не зміняться, що забезпечить беззбитковість даного заходу.

В роботі передбачено зростання кредитного портфелю в результаті запропонованих заходів на 20%.

Для перевірки ефективності запропонованих заходів було визначено показники ефективності діяльності банку: чистий процентний дохід; чисту процентну маржу; рентабельність активів; рентабельність власного капіталу та коефіцієнти фінансової стійкості банку і порівняно їх з фактичними показниками ефективності роботи банку за минулі роки.

В результаті оптимізації структури кредитного портфелю чиста процентна маржа збільшилась до 8.86%. Ці зміни відбулись за рахунок зростання процентного доходу банку.

Рентабельність активів зросла до 13.33%, а рентабельність власного капіталу – до 77.84%.

ВИСНОВКИ

Усі комерційні банки незалежно від форми власності, величини капіталу та спеціалізації виконують операції із залучення тимчасово вільних грошових коштів у депозити (депозитні операції); операції, пов'язані із розрахунково-касовим обслуговуванням клієнтури (розрахункові та касові операції) й операції з кредитного обслуговування клієнтів (кредитні операції).

Значення кредитної політики у функціонуванні банку досить значне, вона формує умови, принцип, правила кредитування.

Конкретні цілі кредитної політики – послаблення економічних криз, обмеження інфляції, забезпечення стабільного зростання виробництва та функціонування ринку позичкових капіталів, забезпечення стабільності банківської системи.

Виокремлюють три типи кредитної політики:

- 1) консервативний;
- 2) помірний;
- 3) агресивний.

Ефективність кредитної політики банку визначається одним з трьох типів його кредитної політики: 1) консервативною (обережною), коли частка кредитних операцій у загальному обсязі робочих активів банку не перевищує 30 %, що забезпечує прибутковість банку за рахунок менш ризикованих активних операцій. Але в цьому разі банк втрачає значний сегмент фінансового ринку. Таке співвідношення між кредитами і робочими активами більш бажане для новоствореного банку, який ще не має достатнього досвіду кредитної роботи; 2) поміркованою є кредитної політики банку, частка кредитів якого у робочих активах перебуває в межах 30-50 %. Така політика притаманна стабільним і надійним банкам, які мають достатній досвід кредитної роботи; 3) агресивною є кредитна політика банку, частка

кредитів якого перевищує 50 % робочих активів. Вона може бути обґрунтованою тільки надприбутками і не може бути тривалою.

У процесі здійснення кредитної діяльності комерційним банком значна увага ним приділяється вибору методу ціноутворення за кредитом.

Вдосконалення кредитної політики банків у сучасних умовах має передбачати такі заходи, як:

- підвищення стабільності банків;
- поліпшення якості кредитного портфеля;
- поліпшення структури активів банків;
- забезпечення інтересів вкладників банку;
- підвищення іміджу банку;
- формування кредитної інфраструктури.

Різноманітність кредитних продуктів ОТП Банку забезпечили значне зростання обсягів фінансування корпоративних клієнтів у 2020 році. До складу таких традиційних і ключових для фінансування секторів економіки, як сільське господарство і пов'язані з ним галузі, оптова і роздрібна торгівля, харчова і фармацевтична промисловість, увійшли підприємства інформаційної і комунікаційної галузі, ринку нерухомості та інших секторів.

Крім цього, спостерігалось зміщення акцентів у вподобаннях позичальників банку під час вибору валюти фінансування на користь національної валюти. Так, частка кредитів, наданих нашим банком у гривні, зросла на 19% у порівнянні з 2019 роком. Це було обумовлене несприятливими валютними коливаннями, що мали місце на початку 2020 року, а також зниженням вартості кредитних коштів у національній валюті внаслідок наявної надлишкової гривневої ліквідності на фінансовому ринку і суттєвого зменшення облікової ставки Національного банку України.

На основі проведеного аналізу ефективності кредитної діяльності встановлено таке.

1. Банківські ресурси використовуються недостатньо ефективно. Кредитний портфель значно менше депозитного портфелю банку.

2. Станом на 31 грудня 2020 та 2019 років майже всі кредити (понад 99% від кредитів клієнтам) надано компаніям, які ведуть свою діяльність в Україні, що представляє собою значну географічну концентрацію в одному регіоні.
3. Кредитна якість портфелю кредитів, наданих корпоративним клієнтам, продовжує покращуватися: неproblemна заборгованість перетнула позначку в 90% портфелю кредитів, понад 90% якої, своєю чергою, мають рейтинг «краще» або на рівні «7» за 9-бальною шкалою рейтингування (відповідно, 90% з рейтингом «1-7» за 10-бальною шкалою оцінки кредитного ризику НБУ).
4. Можна відмітити, темпи зростання споживчих кредитів фізичним особам за останні 3 роки складають 34.3% і значно випереджають темпи зростання виданих кредитів юридичним особам, що в майбутньому може змінити існуючий розподіл кредитів між юридичними та фізичними особами.
5. Продовжили стрімко зростати кредитні ліміти на картках. Продовжив зростати й обсяг автокредитів, що становлять 8% портфелю споживчих кредитів. При цьому якість нового портфелю була на дуже високому рівні: портфель автокредитів виявився найменш чутливим до негативних наслідків пандемії.

Ефективне функціонування банківської системи України є основою зростання її економіки і соціальної сфери. Тому зростання ефективності банківського сектора є пріоритетним завданням поступального розвитку національної економіки.

Вагомий потенціал комерційних банків в активізації кредитної діяльності це намагання всю суму залучених коштів спрямовувати або на видачу кредитів або на купівлю цінних паперів. Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель нашого банку знизився за останні 3 роки з 0.821 до 0.587.

Різниця між сумою депозитів і сумою кредитів за останні 3 роки збільшилась більш ніж у 4 рази. Це є негативна тенденція.

Виходячи з цього, обґрунтування структури і обсягів кредитних операцій наступне:

- збільшити видачу кредитів за рахунок зменшення кредитної ставки на 1.5%% від її величини (на суму скорочення різниці між сумою коштів клієнтів і кредитів наданих) в цілому на 20%.

Було визначення точку беззбитковості даного заходу. Тобто, при збільшенні суми кредитного портфелю на 15%, процентні доходи при зменшенні середньої ставки кредитування на 1.5% не зміняться, що забезпечить беззбитковість даного заходу.

В роботі передбачено зростання кредитного портфелю в результаті запропонованих заходів на 20%.

Для перевірки ефективності запропонованих заходів було визначено показники ефективності діяльності банку: чистий процентний дохід; чисту процентну маржу; рентабельність активів; рентабельність власного капіталу та коефіцієнти фінансової стійкості банку і порівняно їх з фактичними показниками ефективності роботи банку за минулі роки.

В результаті оптимізації структури кредитного портфелю чиста процентна маржа збільшилась до 8.86%. Ці зміни відбулись за рахунок зростання процентного доходу банку.

Рентабельність активів зросла до 13.33%, а рентабельність власного капіталу – до 77.84%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996р.// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141).[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121 – III // Урядовий кур'єр. – 2001. №8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

3. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року № 1576-ХІІ // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 49, ст.682. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>

4. Закон України „Про інвестиційну діяльність”: від 18 вересня 1991р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 47, ст.646. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/1560-12

5. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 року № 679-ХІV // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 29, ст.238). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

6. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 року № 2664-III // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 1, ст. 1). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>

7. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 51, ст.292). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23 лютого 2012 року № 4452-VI // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 50, ст.564). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>

9. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5 квітня 2001 року № 2346-III // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 29, ст.137). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text>

10. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» від 23 лютого 2006 року № 3480-IV // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 31, ст. 268) . [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

11. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Інструкція від 28.08.2005 №368. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>

12. Про порядок формування обов'язкових резервів для банків України - Постанова Правління НБУ №244 від 27.08.01р.

13. Антіпова, Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки [Електронний ресурс] / Н. А. Антіпова. – Режим доступу : http://library.kpi.kharkov.ua/Vestnik/2010_8/stati/Antipova.pdf. – Назва з екрану.

14. Банківські операції: Підручник / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.

15. Васюренко О.В. Банківський менеджмент: навч. посіб. К.: Академія, 2001. 320 с.

16. Васюренко, О. В. Банківські операції : навч. посібник / О.В. Васюренко. - К. : Знання, 2004. - 324 с.

17. Владичин У.В. Банківське кредитування [Текст] / У.В. Владичин. – Київ: Атака, 2008. – 648 с.

18.Вовк В.Я. Кредитування і контроль: навч. посібн. / В.Я. Вовк, О.В. Хмеленко. – К.: Знання, 2008. – 463 с.

19.Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2008. – 564 с.

20. Вовчак О.Д. Банківська справа: навч. посіб. / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин. – Львів, „Новий світ2000”, 2008. – 559 с.

21.Грушко В., Іваненко Т. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку/ Вісник Національного Банку України,№2.- 2014.

22. Дударенко О. А. Банківські ресурси, їх складові та проблема акумуляції / О. А. Дударенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2006. – Т. 15. – С. 267 – 275.

23. Зянько В. В. Банківський менеджмент : навчальний посібник / В. В. Зянько, Н. О. Коваль, І. Ю. Спіфанова. – 2-ге вид., доп. – Вінниця : ВНТУ, 2018. – 126 с.

24. Заячківська О.В. Особливості цінової політики комерційного банку в Україні / О.В. Заячківська, І.П. Панчук. // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Збірник наукових праць: Випуск XVI, № 4. – Київ, СЕУ / Рівне, НУВГП, 2010. – 541 с.

25. Корпанюк Т. М. Кредитна політика комерційного банку та напрями її удосконалення [Електронний ресурс] / Т. М. Корпанюк, А. О. Цуркан // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2018. - Т. 23, Вип. 2. - С. 142-146. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2018_23_2_31

26.Лаврушина О.І. Банківський менеджмент: підручник. — 2-е вид., перераб. і доп. / О.І. Лаврушина. — М.: КНОРУС, 2011. — 560 с.

27. Литвиненко Я. В. Банківське кредитування та напрями його подальшого розвитку в Україні [Електронний ресурс] / Я. В. Литвиненко, Х.

Т. Юрійчук // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту . - 2013. - № 4. - С. 76-82.

28.Любар О.О. Кредитна політика банків: види та моделі// Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 3(9). – С. 183-185.

29. Михайляк Г. В. Кредитна політика банків та шляхи її оптимізації [Електронний ресурс] / Г. В. Михайляк, І. В. Михайляк // Причорноморські економічні студії. - 2018. - Вип. 27(2). - С. 103-106.

30.Маслак Н.Г. Ціноутворення на банківські продукти [Текст]: монографія / Н.Г. Маслак, О.А. Криклій. – Суми: ДВНЗ “УАБСНБУ”, 2010. – 121с.

31.Основні показники діяльності банків/Статистика банків України.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>).

32. Остропольська Є. В. Роль та значення процентної політики банку в забезпеченні ефективного функціонування банківської сфери України [Електронний ресурс] / Є. В. Остропольська. // Ефективна економіка. - 2015. - № 9. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_9_43

33. Прасолова С. П. Банківські операції: навч. посіб. та практ. / С. П. Прасолова, О. С. Вовченко- К.: "Центр учбової літератури", 2013. - 568 с.

34. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Л.О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.

35.Річний звіт ОТП банку за 2018 рік.- Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.otpbank.com.ua/upload/medialibrary/816/report-2018.pdf>

36.Річний звіт ОТП банку за 2019 рік.- Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.otpbank.com.ua/upload/medialibrary/ede/2019.pdf>

37.Річний звіт ОТП банку за 2020 рік.- Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.otpbank.com.ua/pdf/annual_reports/2020/2020report.pdf

38. Рибалко О. П. Кредитна політика комерційного банку та стратегії її реалізації [Електронний ресурс] / О. П. Рибалко // Інтелект XXI. - 2018. - № 4.

33.Рисін В.В. Реалізація ресурсної політики банків в умовах фінансової нестабільності: монографія. К.: УБС НБУ, 2012. 390 с.

39. Сорока А. В. Кредитна політика банку як основа управління кредитним ризиком [Електронний ресурс] / А. В. Сорока, А. Р. Колесникова // Молодий вчений. - 2017. - № 4. - С. 769-772. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4_180 132

40. Станіславчук Н.О. Банківська система України: стан та перспективи розвитку в умовах фінансової глобалізації / Н.О.Станіславчук, В.В. Люльченко // Вісник Українськотуркменського культурно-освітнього центру: міждисциплінарний науковий збірник. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. – Вип. 1, Ч.ІІ. – с.182-187.

41. Управління діяльністю банку : методологія і практика [Текст] : монографія / ред. : О. В. Васюренко ; колектив : О. В. Васюренко. - К. : УБС НБУ, 2008. - 230 с

42. Фінансове планування та прогнозування діяльності банків [Текст] : монографія / О. В. Васюренко, Г. М. Азаренкова, Н. П. Погореленко ; ред. : О. В. Васюренко. - К. : УБС НБУ, 2009. - 323 с.

Додаток А

Балас банку, тис. грн.

Показник	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
АКТИВИ			
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	2320458	3 139 593	3 510420
Кошти в банках	2 507 127	4 308 470	13 628 078
Кредити клієнтам	22 059052	25469028	27 797 157
Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	1 102 220	3 631 783	6 606 201
Інвестиції, що оцінюються за амортизованою собівартістю	3 677 428	7 212 296	5 901 418
Інвестиції в дочірню компанію		139 143	139 143
Основні засоби та нематеріальні активи	478 898	570 535	736 439
Активи з права користування	-	191 946	448 590
Поточні активи з податку на прибуток	127 402	5137	5163
Відстрочені активи з податку на прибуток	177315	38 747	76 544
Інвестиційна нерухомість	39 381	28 152	27 857
Інші активи	267 857	233 118	224 139
ВСЬОГО АКТИВІВ	32 757 138	44 828 805	58 962 006
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків та інших фінансових установ	441	567 801	399
Рахунки клієнтів	26 855 632	35 094 301	47 337 814
Орендні зобов'язання	-	174 425	450 684
Поточні зобов'язання з податку на прибуток	-	84 827	81 304
Інші зобов'язання	646 259	793 970	996 963
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	27 502 332	36 715 324	48 867 164
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	6 186 023	6 186 023	6 186 023
Емісійний дохід	405 075	405 075	405 075
Інший додатковий капітал	1 236 294	1 236 294	1 236 294
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	67 683	71 001	125 999
Нерозподілений прибуток/(накопичений дефіцит)	(2 640 269)	215 088	2 141 451
ВСЬОГО КАПІТАЛУ	5 254 806	8 113 481	10 094 842
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ	32 757 138	44 828 805	58 962 006

Звіт про прибутки і збитки та інші сукупні доходи, тис. грн.

Показник	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
Процентні доходи	4 133 371	5 092 574	4 962 915
Процентні витрати	(1 226 343)	(1 653 327)	(1 386 122)
Чистий процентний дохід до формування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	2 907 028	3 439 247	3 576 793
Комісійні доходи	1 445 122	1 696 120	1 684 106
Комісійні витрати	(297 109)	(393 261)	(506 572)
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою та банківськими металами	152 096	258 222	295 785
Чистий прибуток від операцій з похідними фінансовими інструментами	164 224	81 431	89 887
Чистий прибуток від інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	5 570	43 502	79 306
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	(20 320)	(12 884)	(18 917)
Формування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за активами, за якими нараховуються проценти	(393 928)	(145 694)	(836 210)
Формування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за іншими операціями	4 344	(46 447)	(202 707)
Інші доходи	97 632	162 643	104 883
Чистий непроцентний дохід	1 157 591	1 643 632	689 561
Операційний дохід	4 064 619	5 082 879	4 266 354
Операційні витрати	1 662 895	(1 988 513)	(2 147 005)
Прибуток до оподаткування	2 401 724	3 094 366	2 119 349
Витрати з податку на прибуток	(427 414)	(557 610)	(385 627)
Чистий прибуток за рік	1 974 310	2 536 756	1 733 722
Статті, які в подальшому можуть бути рекласифіковані до складу прибутків або збитків:			
Зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	65 465	(17 087)	63 364
Інші сукупні доходи/(збитки)	65 465	(17 087)	63 364
ВСЬОГО СУКУПНИХ ПРИБУТКІВ ЗА РІК	2 039 775	2 519 669	1 797 086
Середньозважена кількість простих акцій в обігу	499 238	499 238	499 238
Прибуток на акцію	3,955	5,081	3,473

ТЕНДЕНЦІ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Свайкіна К.О.

Науковий керівник: к.т.н., доц. Штефан Н.М.

Згідно з Законом України "Про банки і банківську діяльність" [2] банківська система України структурно включає Національний банк України та інші банки. Нині в Україні з різним успіхом працює 74 банків – це більш ніж удвічі менше, ніж було 5 років тому. Така кількість залишилася після інтенсивного банкопаду впродовж 2014-2016 років (табл.1).

Таблиця 2.1

Кількість комерційних банків в Україні [1]

Показники	2018	2019	2020	2021
Кількість діючих банків	82	77	75	74
з них з іноземним капіталом	38	37	35	33
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	18	23	23	23

Але банківський сектор зазнав не лише кількісних змін. Найбільшим стратегічним викликом банків України в середньостроковій перспективі залишаються показники ефективності діяльності, покращення яких можливе шляхом оптимізації та діджиталізації операційних процесів, реалістичність реалізації яких було підтверджено адаптацією до нових стандартів проведення операцій на період пандемії (табл.2).

Таблиця 2

Показники ефективності роботи банків [1]

Показники рентабельності	2018	2019	2020	2021
Рентабельність активів	-1,94 %	1.65	4.35	2.54
Рентабельність капіталу	-15,96 %	10.73	34.18	19.97

Стабільність банківської діяльності забезпечується шляхом підтримання динамічної рівноваги пасивів і активів із постійною заміною коштів, що вилучені із банківських ресурсів, новими. Пасиви й активи як банківської системи в цілому, так і окремих комерційних банків, незбалансовані за строками, тобто характерна зміщена структура балансу: пасиви значно коротші за активи, що породжує підвищений попит на довгострокові ресурси і підтримує ризики ліквідності на високому рівні.

Якщо розглянути структуру активів українських банків (табл.3), то можна відмітити, що при загальному збільшенні банківських активів майже на 54%, сума наданих кредитів коливається в межах 963664-1118618 млн. грн, при цьому найнижча сума – це сума 2021 року, яка складає 53% від

загальної суми активів. У 2022 році загальна сума наданих кредитів трохи збільшилась, але їх питома вага у банківських загальних активах знизилась до 52%. Таким чином питома вага наданих кредитів в загальних банківських активах знижується і це є негативною тенденцією. При цьому, можна побачити, що значно збільшились строкові вклади в інших банках та кредити іншим банкам (майже в 30 разів). Це є спроба ефективного використання вільних коштів банків.

Таблиця 3

Сумарні активи українських комерційних банків, млн. грн [1]

Показники	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
Активи (усього)	1336358	1360764	1494460	1822814	2 053 928
Активи в іноземній валюті	506533	494820	491855	585349	583717
Загальні активи (не скориговані на резерви)	1848333	1911093	1982628	2209287	2358982
Загальні активи (не скориговані) в іноземній валюті	755091	778722	717422	745788	679420
готівкові кошти	44564	2029	56878	73348	75557
банківські метали	344	344	369	572	384
Кошти в НБУ	37357	1997	76126	2002	34973
Коррахунки, що відкриті в інших банках	96280	86547	118221	176041	172 868
Строкові вклади в інших банках та кредити іншим банкам	28350	1992	1995	2037	60096
Цінні папери	425790	480608	538943	791345	829887
Надані кредити	1042798	1118618	1033 539	963 664	1 065 347
кредити органам державної влади	1517	2865	4724	11545	26 973
кредити суб'єктам господарювання	870302	919054	822020	752503	795 513
кредити фізичним особам	170938	196634	206761	199556	242 633
кредити небанківським фінустановам	42	66	33	60	228
Резерви за активними операціями банків	516985	555871	492069	375459	278 774

Аналіз банківських пасивів показує позитивну тенденцію зростання коштів суб'єктів господарювання (майже в 2 рази), при цьому ще одним позитивним моментом є зростання саме строкових коштів. Але в той же час

строкові вклади інших банків та кредити від інших банків зменшились до 0 (табл.4).

Таблиця 4

Сумарні пасиви українських комерційних банків, млн. грн [1]

Показники	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
Пасиви (усього)	1336358	1360764	1494460	1822814	2 053 928
Капітал	163597	155650	200854	210640	255 678
статутний капітал	495377	465532	470712	479932	481 535
Зобов'язання банків	1172761	1205114	1293606	1612174	1 798 250
Зобов'язання банків в іноземній валюті	613696	587929	568561	647002	613 893
Строкові вклади інших банків та кредити від інших банків	50240				
кошти суб'єктів господарювання	403927	406166	498156	646491	758 434
у т.ч. строкові кошти суб'єктів господарювання	108214	110359	103191	147871	137 413
кошти фізичних осіб	478565	508869	552592	682029	727 022
у т.ч. строкові кошти фізичних осіб	325411	327615	336663	344353	314 026
кошти небанківських фінустанов	22907	23794	26885	34704	41 410
у т.ч. строкові кошти небанківських фінустанов	15225	15224	17397	17573	17926

Тому, можна зробити висновок, що на фоні суттєвого збільшення банківських депозитів кредитування економіки продовжує скорочуватись. Цьому сприяє поточна економічна ситуація. Це і зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів; і ускладнення відносин з основними торгівельними партнерами, і відтік інвестицій.

Перелік посилань

1. Основні показники діяльності банків / Статистика банків України.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/2022-01/>

Довідка

Видана Свайкіній Катерині Олександрівні, студентці групи 072-19ск-1 про перевірку на плагіат кваліфікаційної роботи на тему «Формування кредитного портфелю банку (на прикладі АТ «ОТР банк»)». [16:14:02]

Унікальність текста 78% (Проигнорировано подстановок 0%).

Ім'я користувача:
Олександр Замковий

ID перевірки:
1011575329

Дата перевірки:
14.06.2022 12:55:43 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
14.06.2022 16:22:27 EEST

ID користувача:
100009640

Назва документа: ДипломСвайкіна

Кількість сторінок: 92 Кількість слів: 18759 Кількість символів: 139552 Розмір файлу: 250.41 KB ID файлу: 10114456

Виявлено модифікації тексту (можуть впливати на відсоток схожості)

20.3% Схожість

Найбільша схожість: 13.4% з Інтернет-джерелом (<http://eadnurt.dit.edu.ua/bitstream/123456789/12838/1/Hryshchenko..>)

20.3% Джерела з Інтернету 2 Сторінка 94

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнено

Посилання 1 Сторінка 94

21.9% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 5%)

21.9% Вилучення з Інтернету 683 Сторінка 95

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 4146

Підозріле форматування 17 сторінок

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу
студентки Національного технічного університету «Дніпровська
політехніка» зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Навчально наукового інституту економіки
на тему «Формування кредитного портфелю банку
(на прикладі АТ «ОТР банк»)».

Свайкіної Катерини Олександрівни

Кваліфікаційна робота присвячена актуальній темі формування кредитного портфелю банку і має практичне значення для банків України, оскільки в сучасних умовах формування кредитного портфелю банків є важливим питанням.

В роботі проведено дослідження науково-методологічних підходів до формування кредитного портфелю комерційних банків; проаналізовано і тенденції розвитку фінансових ринків і банківського сектору України; оцінено ефективність політики управління кредитним портфелем та її впливу на фінансовий стан банку; розроблено заходи щодо формування кредитного портфелю банку з метою його збільшення.

Студентка Свайкіна К.О. грамотно використала теоретичний і методичний матеріал. При виконанні дипломної роботи Свайкіна К.О. показала глибокі теоретичні знання і вміння їх використовувати при вирішенні практичних завдань.

Пропозиції щодо заходів удосконалення кредитного портфелю банку та збільшення його обсягу, можуть бути використані для покращення діяльності банку.

Кваліфікаційна робота виконана в повному об'ємі, зміст відповідає тематиці роботи і заслуговує оцінки «добре».

Д.є.н. Моргалар
МВіА

Катерина О.В.

ВІДЗИВ
на дипломну роботу
студентки групи 072-19ск-1
Свайкіної Катерини Олександрівни
«Формування кредитного портфелю банку
(на прикладі АТ «ОТР банк»)»,
яка представлена для присвоєння кваліфікації бакалавра зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

1. Мета дипломної роботи є дослідження змін у структурі кредитів на ринку банківських послуг та обґрунтування напрямів підвищення ефективності формування кредитного портфелю банку.

2. Обрана тема актуальна у зв'язку з тим, що від вирішення проблеми формування кредитного портфелю залежить ефективність діяльності банку.

3. Тема магістерської кваліфікаційної роботи безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності бакалавра спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» - формування кредитного портфелю.

4. Задачі кваліфікаційної роботи містять аналітичні завдання, що відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра.

5. Позитивним результатом роботи є аналіз існуючих підходів щодо формування кредитного портфелю банків, обґрунтування ставки по кредитам та визначення точки беззбитковості запропонованого заходу.

6. Робота з керівником роботи та інновації запропонованих рішень.

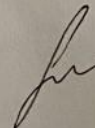
Студентка Свайкіна К.О. регулярно відвідувала консультації, прислуховуючись до рекомендацій керівника, виконувала роботу самостійно. Робота позитивно оцінена на рівень запозичень відповідно до «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка». Студентом обґрунтовано зниження ставки по кредитам в кредитному портфелі банку.

7. Виконання презентації. Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи.

8. Дотримання стандартів. Оформлення пояснювальної записки виконано у відповідності до вимог національного стандарту ДСТУ 3008:2015.

Таким чином, констатуємо, що кваліфікаційна робота Свайкіної К.О. рекомендується до захисту з оцінкою 74 бали.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи, к.т.н., доцент

Н.М.Штефан